

ХЕНИНГ МАНКЕЛ УДАРЪТ

Превод от шведски: Надежда Станимирова, 2015

chitanka.info

Отначало го заобикаляше гъста мъгла.

Или може би спокойно и тихо бяло море. Мъртвешки пейзаж. Това беше и първата мисъл на Курт Валандер, когато се заиздига към повърхността: „Мъртъв съм“. Беше загинал едва на 21 години. Млад полицай, току-що започнал да се възприема като възрастен. И ето че един непознат мъж го бе нападнал с нож, а той не беше успял да се хвърли встрани навреме.

После дойде и тишината.

Валандер бавно се събуди и се върна към живот. В съзнанието му кръжаха смътни спомени. Опита се да ги улови, подобно на пеперуди, но те се отдръпваха. С огромно усилие все пак успя да възстанови какво всъщност се бе случило...

1.

Курт Валандер имаше свободен ден. Датата беше 3 юни 1969 година, тъкмо беше изпратил Мона до ферибота за Дания — не един от новите кораби с подводни криле, а от старите, в които човек все още имаше време да похапне както трябва, докато пътува към Копенхаген. Тя имаше среща със своя приятелка. Двете възнамеряваха да отидат в лунапарка „Тиволи“, но най-вероятно в крайна сметка щяха да обикалят магазините за дрехи. Той я помоли да се присъедини към тях, защото имаше свободен ден, но тя не му позволи. Обясни му, че пътуването било само за нея и за нейната приятелка, мъжете не били добре дошли.

Сега полицаят наблюдаваше как корабът напуска пристанището. Мона щеше да се върне вечерта, обеща ѝ да я посрещне. Ако хубавото време се задържеше дотогава, щяха да се разходят, а след това да отидат в неговия апартамент в квартал „Русенгорд“.

Валандер се развълнува при самата мисъл за това. Оправи панталоните си, пресече улицата и влезе в сградата на гарата. Оттам си купи пакет цигари, както винаги — „Джон Силвър“, и запали една още преди да е излязъл.

Нямаше планове за деня. Беше вторник, а той беше свободен. Напоследък неведнъж му се налагаше да работи извънредно, тъй като и в Лунд^[1], и в Малмьо^[2] имаше големи и чести демонстрации против Виетнамската война. В Малмьо се стигна дори до конфронтации. Цялата ситуация никак не му харесваше. Не беше напълно сигурен какво мисли относно исканията на демонстрантите САЩ да напусне Виетнам. Предния ден се опита да поговори с Мона по този въпрос, но тя нямаше конкретно мнение, само се оплака, че „демонстрантите вдигат шум“. Той настоя да разбере какво мисли приятелката му и заяви, че не е редно най-голямата военна сила в света да бомбардира една бедна земеделска страна в Азия толкова жестоко, че чак „да я връща в каменната епоха“, както се бе изразил някакъв висш

американски военен офицер във вестника. Тя отвърна на удара, като отсече, че няма никакви намерения да се жени за комунист.

Валандер се предаде. Така и не приключиха спора. Той беше убеден, че ще се ожени именно за Мона и за никоя друга. Момичето с кестенявата коса, острия нос и тясната брадичка. Навярно тя не беше най-красивата жена, която бе срещал през живота си, но той желаше точно нея.

Срещнаха се преди година. Преди това полицаят имаше едногодишна връзка с момиче на име Хелена, което работеше в кантората на едно параходно дружество. Един ден тя просто му съобщи, че си е намерила друг и всичко между тях е приключило. Той изгуби ума и дума. Прекара цял уикенд, плачейки, в апартамента си. Беше извън себе си от ревност. След като успя да избърше сълзите си, отиде до кръчмата на централната гара и се напи. После отново се прибра вкъщи и продължи да плаче. И досега потръпваше, когато се случваше да подминава входа на тази кръчма. Кракът му никога повече нямаше да стъпи там.

Последваха няколко тежки месеца, през които той се опита да накара Хелена да промени решението си и да се върне при него. Тя категорично отказа да се смили над него и накрая толкова се изнерви от настоятелността му, че заплаши да се оплаче в полицията. Той се видя принуден да отстъпи. И изненадващо, в този момент, сякаш за него всичко приключи. Хелена спокойно можеше да си живее с новия си мъж. Него вече не го бе грижа за нея. Това се случи в петък.

Още същата вечер той прекоси протока Йоресунд^[3]. На връщане от Копенхаген го настаниха до плетящо момиче на име Мона.

Валандер се разхождаше из града, потънал в мисли. Чудеше се какво правят Мона и нейната приятелка в този момент. Сети се за случилото се миналата седмица. Демонстрациите бяха излезли извън контрол. Неговият командващ офицер не бе успял да прецени правилно ситуацията. Младият човек се числеше към импровизиран отряд, който трябваше да стои настрана и да се намеси само в случай на нужда. Извикаха ги чак когато настана пълна суматоха. Това направи ситуацията още по-хаотична.

Единственият човек, с когото Валандер се опита сериозно да поговори за политика, беше баща му. Той беше шейсетгодишен и тъкмо бе решил да се мести в Йостерлен^[4]. Баща му имаше

непостоянен характер, никога не се знаеше какво може да се очаква от него. Веднъж възрастният човек се засегна толкова много, че едва не прекъсна отношенията със сина си. Това се случи, когато един ден преди няколко години Валандер се прибра вкъщи и съобщи, че ще става полицаи. Баща му се намираще в ателието си, заобиколен от мирис на маслени бои и кафе. Хвърли една четка по сина си и му изкрещя да изчезне и никога повече да не се връща. Не искаше никакви полицаи в семейството си. Последва ожесточен спор. Валандер държеше на своето, беше твърдо решен да стане полицаи, никакви хвърлени по него четки нямаше да променят това. Изведнъж баща му млъкна, обърна му гръб, отново застана пред статива си и упорито започна да оформя глухар с помощта на шаблон. Винаги избираше един и същи мотив — горски пейзаж. От време на време го разнообразяваше, като добавяше глухар.

Валандер сбърчи чело. Така и не се сдобри с баща си, но поне вече си говореха. Младият мъж често се чудеше как майка му, която почина, докато той учеше за полицаи, бе издържала мъжа си. Сестра му, Кристина, беше достатъчно досетлива да се изнесе от вкъщи веднага щом ѝ се удаде възможност, и сега живееше в Стокхолм.

Беше станало десет часът. По улиците на Малмьо се усещаше слаб полъх на вятър. Валандер влезе в едно кафене до близкия търговски център. Поръча си кафе и сандвич и разгледа „Арбетет“ и „Сюдсвенскан“. И в двата вестника имаше читателски писма от хора или хвалещи, или критикуващи действията на полицията във връзка с демонстрациите. Бързо прелисти нататък. Не му се четеше за това. Надяваше се скоро вече да не се налага да участва в потушаване на демонстрации. Искаше да стане криминален полицаи. Такова беше намерението му още от самото начало, никога не го бе крил от останалите. След няколко месеца щеше да започне работа в един от отделите, който се занимаваше с разследвания на тежки и по-сериозни сексуални престъпления.

Внезапно пред него застана някой. Валандер държеше чашата с кафе в ръка. Вдигна очи. До масата му стоеше дългосо момиче на около седемнайсет години. То беше много бледо, взираше се гневно в него. Наведе се напред, така че дългата му коса скри лицето му, и посочи шията си.

— Тук... — каза то. — Тук ме ударихте.

Полицаят постави чашата на масата. Нищо не разбираше.

Момичето отново посочи шията си.

— Нямам представа за какво говорите — отвърна той.

— Вие сте полицаи, нали?

— Да.

— Не участвахте ли в потушаването на демонстрациите?

Сега Валандер разбра за какво става дума. Тя го беше разпознала, въпреки че не носеше униформа.

— Никого не съм удрял — възрази той.

— Нима има някакво значение кой е държал палката? Вие бяхте там. Значи, сте ни удряли.

— Вие нарушихте правилата за демонстрации — отвърна младият мъж.

Сам чуваше колко безсмислено звучи това.

— Никак не обичам полицаи — процеди през зъби тя. — Мислех да пия кафе тук, но ще се наложи да отида някъде другаде.

Момичето се обърна и излезе. Сервитьорката зад щанда го изгледа неодобрително, явно я бе лишил от потенциален клиент.

Валандер плати и си тръгна. Беше изял само половината от сандвича си. Срещата с момичето го разстрои. Струваше му се, че всички го зяпат. Сякаш носеше униформа, а не тъмносини панталони, светла риза и зелено яке.

„Трябва да се махна от улицата — помисли той. — Да получа работа с кабинет, да имам право на достъп до срещите на разузнавателните екипи и до местопрестъпленията. Никакви демонстрации повече. Ако пак ме извикат, ще си взема болнични.“

Ускори крачките си. Обмисли дали да не вземе автобус до „Русенгорд“, но реши, че има нужда от движение. Освен това в този момент най-много му се искаше да е невидим, нямаше желание да се натъкне на някой познат.

Ала, естествено, попадна право на баща си пред Фолкпаркен^[5]. Възрастният човек мъкнеше едно от платната си, увито в кафява хартия. Валандер гледаше в краката си, забеляза го прекалено късно, нямаше къде да се скрие. Баща му носеше странна шапка и дебело палто, под което се подаваше анцуг, беше обул маратонки на босо.

Младият мъж простена наум. „Прилича на стопаджия — отчая се той. — Защо поне не се облича като хората?“

Възрастният човек остави платното на земята и въздъхна.

— Защо не носиш униформа? — попита той, без да го поздравя.

— Нима вече не си полицай?

— Днес имам свободен ден.

— Мислех, че полицаите никога не си почиват, за да ни пазят от всички злини.

Валандер успя да овладее гнева си.

— Защо си със зимно палто? — поинтересува се вместо това той.

— Двайсет градуса е.

— Възможно е. Поддържам се здрав, като се потя много. И ти би трябвало да правиш така.

— Не искам да нося зимно палто през лятото.

— Значи, ще се разболееш.

— Та аз никога не боледувам!

— Все още не, но и дотам ще се стигне.

— Виждал ли си се в огледалото?

— Не си губя времето с подобни неща.

— Поне признай, че не е редно да носиш зимна шапка през юни.

— Опитай се да я свалиш, ако смееш. Ще те обвиня в полицейски тормоз. Между другото, предполагам, че си участвал в потушаването на демонстрациите и си удрял протестиращите.

„Само не и той — въздъхна наум Валандер. — Не е възможно. Той никога не се е интересувал от полицейски въпроси. Дори когато се опитвах да обсъждам подобни неща с него.“

— Почтените хора са длъжни да се дистанцират от тази война — заяви убедено баща му.

— Хората трябва да вършат работата си — възрази Валандер с едва извоювано спокойствие.

— Знаеш какво ти казах — не биваше да ставаш полицай. Не ме послуша. Виж се какво правиш сега. Удряш невинни деца по главите с пръчки.

— Никого не съм удрял през живота си, да му се не види! Освен това не носим пръчки, а палки. Къде ще ходиш с това платно?

— Ще го разменя за овлажнител на въздуха.

— За какво ти е овлажнител на въздуха?

— Него ще разменя за нов матрак. Този, на който спя сега, е прекалено неудобен. Заболява ме гърбът от него.

Валандер знаеше, че баща му често се забърква в необичайни сделки, които обикновено преминаваха през няколко етапа, преди стоката, която действително му бе необходима, да попадне в ръцете му.

— Да ти помогна ли? — предложи той.

— Нямам нужда от полицейски надзор, но си добре дошъл някоя вечер. Искане ми се да поиграем карти заедно.

— Ще дойда, когато имам време.

„Игра на карти — помисли Валандер. — Единственото, което ни свързва.“

Възрастният човек повдигна платното и изстреля:

— Защо още нямам внуци?

Тръгна, без да даде възможност на сина си да отговори.

Младият мъж се загледа след него. Добре щеше да е баща му да се премести в Йостерлен. Така нямаше да съществува възможност случайно да попадне на него на улицата.

* * *

Валандер живееше в стара къща в „Русенгорд“. Домовете в този район можеха да бъдат съборени всеки момент. Въпреки това на него там му харесваше. За съжаление, Мона не беше на същото мнение. Беше го предупредила, че ако се оженят, ще трябва да си намерят къща в друг квартал. Апартаментът му се състоеше от спалня, кухня и тясна баня. Това беше първото му собствено жилище. Купи мебелите на търг и в магазини за стоки за дома. По стените висяха плакати с цветя и райски острови. Тъй като баща му също идваше на гости, той се бе почувствал длъжен да окачи една от неговите картини над дивана. Спря се на пейзаж без глухар.

Най-важният предмет в спалнята му беше грамофонът. Валандер не притежаваше много плочи. Тези, с които разполагаше, съдържаха предимно записи на оперни спектакли. Колегите му не проумяваха как може да слуша подобна музика, затова купи и няколко други плочи, които да пуска, когато има компания. По неизвестна за него причина много полицаи бяха почитатели на Рой Орбисън^[6].

Обядва малко след един, пи кафе и разчисти апартамента под акомпанимента на гласа на Юси Бьорлинг^[7]. Тази беше първата му

плоча. Беше безобразно надрана, но той често мислеше, че тя ще е първото нещо, което ще спаси при внезапен пожар в къщата.

Тъкмо я пусна за втори път, когато от тавана се разнесе тропане. Намали звука. Стените на къщата бяха тънки, всичко се чуваше. Над него живееше пенсионерка на име Линеа Алмквист, някога притежавала магазин за цветя. Тя удряше по пода, щом преценеше, че музиката е прекалено силна, и той намаляваше звука. Прозорецът беше отворен, пердето, което Мона бе окачила, потрепваше на вятъра. Валандер легна в леглото. Чувстваше се едновременно изморен и мързелив. Имаше право да си отдъхне. Започна да прелиства едно порнографско списание. Грижливо скриваше всички четива от този род, преди Мона да му дойде на гости. Заспа почти веднага, списанието падна на пода.

Събуди го рязък шум. Нямаше представа откъде е дошъл. Изправи се и отиде в кухнята, за да провери дали нещо не е паднало на пода. Всичко си стоеше на мястото. Върна се в спалнята и погледна навън през прозореца. Дворът зад къщата беше пуст. На някакъв простор висеше самотен син гащеризон и тихо се развяваше на лекия бриз. Отново си легна. Беше сънувал. Момичето от кафенето присъстваше в съня му, но самият той беше хаотичен и мъгляв.

Пак стана и погледна часовника. Четири без петнайсет. Беше спал над два часа. Седна на масата в кухнята и започна да си прави списък за пазаруване. Мона беше обещала да купи нещо за пиене от Копенхаген. Пъхна списъка в джоба си, взе якето си и затвори вратата зад себе си.

Застина в полумрака. Вратата на съседа му беше откряната. Това го изненада, тъй като мъжът, който живееше в съседния апартамент, беше много плашлив и даже си инсталира допълнителна ключалка през май. Зачуди се дали няма да е по-добре да продължи по пътя си, но реши все пак да почука. До него живееше пенсиониран моряк на име Артур Холен. Той се бе нанесъл в къщата дълго преди него самия. Когато се засичаха по стълбите, се поздравяваха и провеждаха кратки, делнични разговори — нищо повече. Никой не посещаваше неговия съсед. Сутрин той слушаше радио, а вечер гледаше телевизия. В десет часа винаги настъпваше тишина. На няколко пъти Валандер си зададе въпроса дали Холен чува какво се

случва в апартамента му, когато има женска компания, особено страстните звуци през нощта. Но, разбира се, така и не провери.

Почука още веднъж. Не получи никакъв отговор. Отвори вратата и извика. Вътре цареше пълна тишина. Колебливо пристъпи в коридора. Беше задушно, миришеше на спарено и на стар човек. Отново извика.

„Вероятно просто не е заключил на излизане — помисли си той. — Все пак е над седемдесетгодишен. Навярно е започнал да забравя.“

Полицаят хвърли поглед към кухнята. Върху мушамата на масата, до една чаша за кафе се намираше смачкан талон за залози. Дръпна завесата, която покриваше входа към спалнята. Подскочи. Холен лежеше на пода. Бялата му риза бе подгизнала от кръв. До едната му ръка имаше револвер. „Шумът — досети се Валандер. — Чул съм изстрела.“ Догади му се. Много пъти беше виждал мъртъвци. Хора, които са се удавили или обесили, които са изгорели или са били обезобразени до неузнаваемост от пътни инциденти. Още не беше успял да свикне със смъртта.

Огледа се. Апартаментът на Холен бе огледално копие на неговия. Мебелировката беше оскъдна — никакви цветя, никакви украшения. Леглото не беше оправено.

Пак погледна към тялото. Явно съседът му се бе застрелял в гърдите. Беше мъртъв. Не беше необходимо да провери пулса му, за да се убеди в това.

Бързо се върна в собствения си апартамент и се обади на полицията. Обясни, че е техен колега, и разказа какво се е случило. Излезе на улицата и зачака.

Полицията и линейката пристигнаха почти едновременно. Валандер кимна на хората, излезли от колите. Познаваше всички.

— На какво си попаднал? — попита един от полицаите.

Името му беше Свен Свенсон, беше родом от Ландскруна^[8]. Откакто бе паднал в бодлив плет, гонейки някакъв крадец, всички го наричаха Трънчо.

— Съседът ми се е самоубил — отговори младият мъж.

— Скоро ще пристигне Хемберг — съобщи Трънчо. — Криминалната полиция ще поеме случая.

Валандер кимна. Знаеше, че смъртните случаи в дома винаги се разследваха.

Хемберг беше полицай с определена слава, не само положителна. Лесно се палеше и не се отнасяше добре с колегите си, но същевременно беше такъв виртуоз в работата си, че никой не смееше да се оплаква от него. Валандер се притесни. Беше ли допуснал някаква грешка? По-възрастният полицай щеше да забележи на мига. А именно с него щеше да започне да работи веднага щом му позволяха да се премести.

Остана на улицата. Едно тъмно волво спря до тротоара. Хемберг излезе оттам. Беше сам. Позна Валандер почти веднага.

— Какво, по дяволите, правиш тук? — поинтересува се той.

— Живея тук. Съседът ми се е самоубил, застрелял се е. Аз се обадох на полицията.

Другият мъж заинтригувано повдигна вежди.

— Видя ли го?

— Какво?

— Видя ли го да се застрелва?

— Естествено, че не.

— Тогава откъде би могъл да знаеш, че става дума за самоубийство?

— Оръжието лежеше до тялото му.

— Е, и?

Валандер не знаеше какво да отговори.

— Ако искаш да станеш криминален полицай, трябва да се научиш да задаваш правилните въпроси — обясни Хемберг. — В момента разполагам с достатъчно хора, които не мислят както трябва. Нямам нужда от още един.

По-възрастният човек си пое дълбоко дъх, успокои се и продължи малко по-дружелюбно:

— Щом казваш, че е самоубийство, навярно е така. Къде е трупът?

Младият мъж посочи към входната врата. Влязоха заедно.

Валандер внимателно следеше работата на Хемберг. Видя как той клекна до тялото и обсъди раната от куршума с лекаря, пристигнал с линейката. После обиколи апартамента, провери чекмеджетата в бюрото, гардеробите и дрехите.

След час беше готов. Направи знак на младия полицай да го последва в кухнята.

— Вероятно е самоубийство — заяви той, разсеяно се протегна, вдигна талона за залози от масата и се загледа в него.

— Чух шум — каза Валандер. — Сигурно е бил изстрелът.

— Нищо друго ли не чу?

Младият мъж реши, че е най-добре да каже истината, и призна:

— Спях следобеден сън. Шумът ме събуди.

— А после? Не чу ли тичане по стълбите?

— Не.

— Познаваше ли го?

Валандер сподели малкото, което знаеше за съседа си.

— Има ли някакви близки?

— Доколкото знам, не.

— Трябва да проверим.

Хемберг помълча.

— Тук няма семейни снимки — продължи след малко той. — Нито на бюрото, нито по стените. В чекмеджетата открих само два стари моряшки паспорта. Единственият интересен предмет, който намерих, е шарен бръмбар в буркан. По-голям е от бръмбар рогач. Знаеш ли какво е това?

Валандер нямаше представа.

— Най-големият шведски бръмбар — обясни другият мъж и върна талона за залози обратно на масата. — На изчезване е.

— Не е оставил прощално писмо — добави той. — Стар човек, животът му е дошъл в повече и се е сбогувал със света със замах. Според лекаря се е прицелил добре, право в сърцето.

Един полицаи влезе в кухнята и подаде някакъв портфейл на Хемберг. Той го отвори и извади лична карта оттам.

— Артур Холен — прочете по-възрастният мъж. — Роден 1898 година. Имал е много татуировки, както се полага за моряк от старата школа. Знаеш ли каква длъжност е заемал?

— Мисля, че е бил машинист.

— В един от моряшките паспорти е записан като машинист, в другия като матрос. Явно е заемал повече от една длъжност. Някога е бил влюбен в момиче на име Лусия. Това красиво име е татуирано на дясното му рамо и на гърдите му. Сякаш символично се е застрелял точно през него.

Хемберг пхна личната карта и портфейла в някаква чанта.

— Разбира се, съдебният лекар ще има последната дума. Ще помолим и за балистична експертиза. Но най-вероятно става дума за самоубийство.

Другият мъж хвърли поглед на талона за залози и отбеляза:

— Артур Холен не е разбирал от английски футбол. Щеше да е единственият победител, ако този талон се бе оказал печеливш.

Хемберг се изправи. Отнесоха тялото. Предпазливо преминаха с покритата носилка през тесния коридор.

— Все по-често се случва — вметна замислено по-възрастният полицай. — Стари хора сами решават кога да се сбогуват със света. Ала рядко избират да се застрелят с револвер.

Изпитателно се взря във Валандер.

— Ти, естествено, вече си се сетил за това.

Младият полицай се стресна.

— За какво?

— Необичайно е, че той е притежавал пистолет. Проверихме бюрото му, не открихме разрешително за оръжие.

— Може би го е купил, докато е работил по корабите.

Хемберг вдигна рамене.

— Вероятно.

Валандер го последва до улицата.

— Тъй като си му съсед, реших да ти поверя ключа към апартамента му — обясни му по-възрастният мъж. — Колегите ще дойдат да го вземат, щом са готови. Погрижи се никой друг да не влиза вътре, докато окончателно не се убедим, че става дума за самоубийство.

Младият човек се върна обратно в къщата. На стълбите се размина с Линеа Алмквист, която носеше в ръце плик, пълен с боклук.

— Що за ужасно тичане по стълбите? — попита кисело тя.

— За съжаление, има смъртен случай — учтиво обясни Валандер. — Холен е мъртъв.

Тази новина явно разтърси жената.

— Навярно се е чувствал много самотен — промълви тя. — Няколко пъти го поканих на кафе, но той се оправда, че няма време. А вероятно времето е било единственото, с което е разполагал.

— Не го познавах добре — отвърна той.

— От сърце ли е умрял?

— Да, сигурно е умрял от сърце.

— Да се надяваме, че на негово място няма да се нанесат шумни младежи — изтърси тя и продължи надолу по стълбите.

Валандер се върна в апартамента на Холен. Трупата вече го нямаше, затова му беше по-лесно да бъде там. Един криминалист прибираше инструментите си в чантата си. Петното от кръв върху линолеума беше потъмняло. Трънчо чистеше ноктите си.

— Хемберг ми повери ключовете — обяви Валандер.

Другият полицай посочи връзката с ключове върху бюрото и промълви:

— Чудя се кой притежава къщата. Имам гадже, което си търси жилище.

— Всичко се чува. Имай го предвид.

— Не знаеш ли за новите легла с водни матраци? Те не скърцат.

* * *

Валандер заключи вратата на апартамента на Холен в шест и петнайсет. Оставаха няколко часа до срещата му с Мона. Прибра се вкъщи и си направи кафе. Навън се бе извил силен вятър. Той затвори прозореца и седна в кухнята. Не успя да напазарува, магазинът вече беше затворил, а наблизо нямаше други, които да работят до късно. Щеше да се види принуден да предложи на приятелката си да вечерят навън. Портфейлът му се намираще върху масата. Провери дали има достатъчно пари. Мона обичаше да ходи на ресторант, но за него това си беше просто хвърляне на пари на вятъра.

Кафеварката изсвистя. Полицаят наля кафе в чашата си и добави три бучки захар. Изчака напитката малко да изстине.

Нещо го безпокоеше.

Нямаше представа защо, но притеснението се засили.

Не знаеше какво го кара да се чувства така. Знаеше само, че тревогата му е свързана с Холен. Прехвърли случилото се в съзнанието си. Шумът, който го събуди, открехнатата врата, трупът на пода в спалнята. Един мъж се бе самоубил, мъж, който по една случайност беше негов съсед.

Нещо не се връзваше. Валандер отиде в спалнята си и си легна. Припомни си шума, който чу. Беше ли чул и нещо друго? Преди или след това? Не се ли бяха промъкнали някакви звуци в сънищата му? Не помнеше. Въпреки това бе убеден, че нещо му се изплъзва. Продължи да търси в мислите си, но откри единствено мълчание. Стана и се върна в кухнята. Кафето беше изстинало.

„Въобразявам си — помисли той. — Сам го видях, Хемберг го видя, всички го видяха. Самотен възрастен човек, на когото животът е дошъл в повече.“

И все пак имаше чувството, че е забелязал нещо важно, без да го осъзнава.

От друга страна, беше наясно колко привлекателна е идеята, че е възможно да е видял нещо, което е убягнало на Хемберг. Това би увеличило шансовете му за бързо повишение в криминален полицаѝ.

Погледна часовника. Имаше време, преди да се наложи да излезе, за да посрещне Мона на пристанището. Остави чашата в мивката, взе връзката с ключове и отиде в апартамента на Холен. Всичко беше съвсем същото както когато откри тялото, като изключим взетото от криминалистите и липсата на трупа. Стаята не беше променена. Внимателно се огледа. „Как става? — запита се. — Как откриваш това, което виждаш, без да го осъзнаваш?“

Там имаше нещо, бе напълно убеден в това.

Но той не го забелязваше.

Отиде в кухнята и се настани на стола, на който бе седял Хемберг. Талонът за залози се намираще пред него. Валандер не разбираше от английски футбол. Не знаеше почти нищо за него. Рядко играеше футбол, ала от време на време си купуваше лотарийни билети.

Видя, че Холен е направил залози за следващата събота. Съседът му дори беше попълнил името и адреса си.

Младият мъж се върна в спалнята и застава до прозореца. Искаше да я разгледа от друг ъгъл. Погледът му се спря върху леглото. Съседът му беше сложил край на живота си напълно облечен, но леглото му не беше оправено. В апартамента му цареше педантичен ред. Защо тогава бе оставил леглото така? Надали е спал облечен, събудил се е и после се е застрелял, без да го оправя? Защо на масата в кухнята се намираще попълнен талон за залози?

В това нямаше никаква логика. Ала не беше задължително и да означава нещо. Възможно бе Холен просто изведнъж да е решил да сложи край на всичко. Вероятно му се е сторило безсмислено да оправи леглото си за последен път.

Валандер се настани в единствения фотьойл в спалнята, протрит и износен. „Въобразявам си — повтори си той. — Съдебният лекар ще заключи, че става дума за самоубийство, балистичната експертиза ще потвърди, че куршумът е дошъл от оръжието, намерено до Холен, а изстрелът е бил направен от собствената му ръка.“

Прецени, че ще е най-добре да се прибере вкъщи. Искаше да се измие и да се преоблече, преди да отиде да посрещне Мона, но нещо го задържаше. Отиде до бюрото и започна да отваря чекмеджетата. Веднага откри двата моряшки паспорта. Артур Холен е бил хубав на младини — светла коса, голяма, широка усмивка. Беше му трудно да повярва, че това е същият мъж, който тихо и спокойно бе прекарал последните си години в „Русенгорд“. Това не беше снимка на човек, който един ден щеше да отнеме живота си. Знаеше колко погрешно мисли. Самоубийците не се вписваха в стандартни рамки.

Откри шарения бръмбар, взе го и го занесе до прозореца. На долната страна на буркана пишеше нещо подобно на „Бразилия“. Това навярно бе сувенир, купен от Холен по време на някое пътуване. Продължи да рови из чекмеджетата. Ключове, монети от различни страни, нищо, заслужаващо внимание. Под износената и накъсана хартия, с която бе застлано най-долното чекмедже, намери кафяв плик със стара снимка. На нея бе изобразена младоженска двойка. На гърба на fotografia бяха отбелязани името на фотоателието и датата 15 май 1894 година. Фотото се намираще в Хернъосанд^[9]. Пишеше също и „Манда и аз в деня на сватбата ни“. „Родителите му — досети се Валандер. — Четири години по-късно им се е родил син.“

След като приключи с бюрото, премина към библиотеката. За своя най-голяма изненада там откри няколко книги на немски. Бяха измачкани, личеше си, че са били четени често. Намери и романи на Вилхелм Муберг^[10], готварска книга на испански и списания за хора, интересувани се от авиомоделизъм. Младият мъж смаяно поклати глава. Холен се оказваше по-разностранен, отколкото бе предполагал. Надникна под леглото. Там нямаше нищо. Продължи към гардероба. Дрехите бяха прилежно окачени, трите чифта обувки — грижливо

излъскани. „Само леглото не е оправено — помисли си пак той. — Не се вписва в цялостната картина.“

Тъкмо се канеше да затвори гардероба, когато на вратата се позвъни. Стресна се. Изчака. Отново се разнесе звън. Изведнъж му се стори, че се намира на забранено място. Почака още малко. След третото иззвъняване отиде да отвори.

На вратата стоеше мъж в сиво палто, който впери учуден поглед в него.

— Сбъркал ли съм? — попита той. — Търся господин Холен.

Валандер се опита да възприеме подходящ за ситуацията официален тон.

— Бихте ли ми казали кой сте? — поинтересува се той.

Човекът срещу него сбърчи чело.

— А вие кой сте?

— Името ми е Курт Валандер. Аз съм младши разследващ полицай. Бихте ли били така добър да отговорите на въпроса ми относно това кой сте и какво искате?

— Продавам енциклопедии — обясни плахо мъжът. — Бях тук миналата седмица и представих книгите от поредицата. Артур Холен ме помоли да дойда отново днес. Изпрати ми попълнения договор и първата вноска. Искам да му оставя първия том и производението, което всеки нов купувач получава като бонус.

Извади две книги от едно куфарче, сякаш за да докаже, че казва истината.

Валандер го слушаше с нарастваща изненада. Усещането, че нещо не е наред, внезапно стана по-силно. Отстъпи встрани и кимна на другия да влезе.

— Случило ли се е нещо? — попита го той.

Полицаят го заведе в кухнята, без да отговори, и го подкани да седне на масата с жест.

Впоследствие осъзна, че за пръв път щеше да съобщи за нечия смърт на някого. Това винаги го бе плашило преди. Припомни си, че този човек не е роднина, а само продавач на книги, и съобщи:

— Артур Холен е мъртъв.

Мъжът от другата страна на масата като че ли не го разбра.

— Та аз говорих с него малко по-рано днес!

— Мислех, че сте се видели миналата седмица.

— Обадох му се преди обяд и се поинтересувах дали би било удобно да намина тази вечер.

— Какво отговори той?

— Че няма проблем. Щях ли да съм тук иначе? Не обичам да се натрапвам на другите. Хората имат толкова странни представи за продавачите на книги, които чукат по вратите.

Валандер не мислеше, че другият лъже.

— Нека да започнем отначало — предложи той.

— Какво се е случило? — прекъсна го продавачът.

— Артур Холен е мъртъв. Засега това е всичко, което мога да споделя.

— Но щом полицията е замесена, значи е станало нещо лошо. Прегазили ли са го?

— Засега това е всичко, което мога да споделя — повтори младият полицай и се запита защо прави ситуацията излишно драматична.

Помоли мъжа да му разкаже цялата история.

— Казвам се Емил Холмберг — започна той. — Всъщност съм учител по биология в гимназията. Продавам енциклопедии, за да събера пари за пътуване до Борнео.

— Борнео?

— Интересувам се от тропически растения.

Валандер го подкани да продължи с кимване.

— Миналата седмица обикалях из квартала и звънях по вратите. Артур Холен се заинтересува от поредицата и ме покани да вляза. Седнахме тук, в кухнята. Разказах му за енциклопедията, обясних му колко струва и му показах един екземпляр. Той подписа договора след около половин час. Днес му се обадох и той ми каза, че е удобно да дойда тази вечер.

— В кой ден от седмицата бяхте тук преди?

— Във вторник. Някъде между четири и пет и половина.

Младият мъж си спомни, че тогава бе на смяна, но не виждаше причина да сподели, че и той живее в същата сграда. Особено след като се бе представил за младши разследващ полицай.

— Единствено Холен прояви интерес към енциклопедията. Една жена от горния етаж се развика, че само досаждам на хората. Случва

се, но не особено често. Помня, че не ми отвориха от съседния апартамент.

— Казахте, че Холен е направил първата вноска?

Продавачът отвори куфарчето, в което съхраняваше книгите, и му показва квитанцията. Тя беше от миналия петък.

Валандер се опита да помисли.

— Как щеше да плати за енциклопедията?

— С вноски в рамките на две години, докато изплати всичките двайсет части.

„Не се връзва — помисли младият полицай. — Нищо не се връзва. Мъж, който има намерение да се самоубие, едва ли би подписал дългосрочен договор за закупуване на книги.“

— Какво впечатление ви направи Холен? — попита Валандер.

— Не знам дали ви разбирам правилно.

— Как изглеждаше? Спокоен? Радостен? Стори ли ви се притеснен?

— Не беше особено разговорлив, но наистина се интересуваше от енциклопедията. В това съм сигурен.

Засега полицаят нямаше повече въпроси. На перваза на кухненския прозорец имаше химикалка. Потърси хартия в джоба си. Единственото, което намери, бе списъкът с покупките. Обърна го и помоли Холмберг да напише телефона си там.

— Най-вероятно няма да ви се обадим, но все пак бих искал да разполагам с номера ви — добави той.

— Холен изглеждаше съвсем здрав. Какво се е случило? Какво ще стане с договора?

— Ако няма роднини, които да поемат задълженията му, надали ще бъде изплатен. Уверявам ви, Артур Холен е мъртъв.

— Но не можете да ми кажете какво се е случило?

— За съжаление, не.

— Карате ме да си мисля, че е станало нещо ужасно.

Младият човек се опита да намекне, че разговорът е приключил, като се изправи.

Продавачът на книги остана на мястото си с куфарчето в ръце.

— Интересува ли се господин криминалният полицай от енциклопедии?

— Младши разследващ полицаи — поправи го Валандер. — Не се нуждая от енциклопедии. Поне не в момента.

Изпрати Холмберг до улицата. След като другият мъж се изгуби зад ъгъла с колелото си, се върна в апартамента на Холен. Седна на кухненската маса и потъна в мисли относно наученото от продавача на книги. Единственото логично обяснение, което му хрумваше, бе, че Холен внезапно е решил да сложи край на живота си. Освен ако не е бил толкова луд, че да иска да погоди грозен номер на Холмберг.

Някъде в далечината се чу звънене на телефон. Осъзна, че звукът идва от собствения му апартамент, прекалено късно. Изтича дотам. Обаждаше се Мона.

— Мислех, че ще ме посрещнеш — ядосано процеди тя през зъби.

Валандер погледна ръчния си часовник и тихо изпсува. Трябваше да е на пристанището преди петнайсет минути.

— Улисах се в едно разследване — опита се да се извини той.

— Нямахте ли свободен ден днес?

— За съжаление, ме извикаха на работа.

— Нима не съществуват други полицаи? Винаги ли ще бъде така?

— Навярно този път е изключение.

— Напазарува ли?

— Не успях.

Чу колко е разочарована.

— Ей сега ще дойда да те взема — предложи той. — Ще се опитам да хвана такси. После ще отидем да хапнем някъде.

— Мога ли да ти имам доверие? Ами ако пак те извикат?

— Ще дойда по най-бързия възможен начин. Обещавам.

— Седнала съм на една пейка. Ще те чакам двайсет минути.

След това ще се прибера у дома.

Валандер затвори и се обади за такси. Беше заето. Минаха почти десет минути, преди най-после да успее да се свърже с централата. Междувременно заключи апартамента на Холен и си смени ризата.

Пристигна на фериботния терминал за Дания след 33 минути. Мона вече си беше тръгнала. Тя живееше на „Сьодра Фощадсгатан“. Младият мъж отиде до площад „Густав Адолф“^[11] и се обади на

приятелката си от уличен телефон. Никой не вдигна. Пет минути по-късно опита отново. Тогава тя вече си беше вкъщи.

— Не се шегувах, като ти казах, че ще те чакам точно двайсет минути — започна тя.

— Не успях да извикам такси навреме. Централата беше заета.

— Изморена съм. Ще се видим някоя друга вечер.

Той се опита да я разубеди, но Мона беше непреклонна. Скараха се. Накрая тя му затвори. Валандер удари слушалката във вилката на телефона. Няколко патрулиращи наблизко полицаи го погледнаха неодобрително. Не го разпознаха като свой колега.

Младият мъж отиде до един павилион за хотдог близо до площада. Седна да хапне на една пейка. Разсеяно се загледа в няколко чайки, бореци се за парче хляб.

Двамата с Мона рядко се спречкваха, но той се притесняваше след всяка разправия. Инстинктивно знаеше, че на нея ще ѝ мине до утре и всичко ще се върне постарому, ала безпокойството не се подчиняваше на здравия разум и не го напускаше.

Прибра се вкъщи, седна на кухненската маса и се опита да се съсредоточи и да направи обобщение на всичко случило се в съседния апартамент. Не стигна доникъде. Чувстваше се неуверен. Как се провежда разследване? Как се анализира местопрестъпление? Въпреки времето, прекарано в полицейската академия, не му достигаха прекалено много основни познания. След половин час ядосано захвърли химикалката настрана. Въобразяваше си. Холен се беше застрелял. Талонът за залози и продавачът на книги не променяха това. Щеше да е по-добре да съжали, задето не е имал възможност да опознае съседа си, вместо да си блъска главата. Може би в крайна сметка самотата се беше оказала непоносима за Холен.

Започна нервно и неспокойно да обикаля напред-назад из апартамента си. Мона беше разочарована. Вината беше изцяло негова.

Чу как покрай къщата минава някаква кола. От отворения прозорец на автомобила се разнасяше музика. The House of the Rising Sun^[12]. Тази песен стана голям хит преди няколко години. Как се казваше групата, която я изпълняваше? „Кингс“? Не помнеше. По това време обикновено вече чуваше тихия шум от телевизора на съседа си през стената. Сега в другия апартамент цареше тишина.

Валандер седна на дивана и вдигна краката си върху масата. Сети се за баща си, за зимното палто и шапката, за босите му крака. Ако не беше толкова късно, щеше да отиде да поиграе карти с него. Беше започнал да се изморява, макар че още нямаше единайсет часа. Включи телевизора. Както обикновено, предаваха политически дебат. Мина известно време, преди да разбере, че участниците обсъждат предимствата и недостатъците на новата реалност — света на компютрите. Изключи телевизора. Поседя още малко, после, прозявайки се, се съблече и си легна.

Заспа почти веднага.

Впоследствие така и не успя да си спомни какво го беше събудило. Изведнъж подскочи и внимателно се вслуша в мрачната лятна нощ. Нещо го беше стреснало, беше убеден в това. Може би по улицата беше минала кола с дефектен ауспух? Пердето бавно се развяваше до откренатия прозорец. Затвори очи.

Чу звук точно до главата си.

В апартамента на Холен имаше някого. Валандер затаи дъх и продължи да се ослушва. Нещо издрънча, сякаш някой беше преместил някакъв предмет. Веднага след това се чу тътрене от преместване на мебел. Младият мъж погледна часовника върху нощното шкафче. Три без петнайсет. Допря ухо до стената. Тъкмо започна да мисли, че му се е сторило, когато отново дочу нещо. В съседния апартамент определено имаше човек.

Седна в леглото и се зачуди какво да направи. Да се обади на колегите си? Ако Холен наистина нямаше роднини, в дома му не би трябвало да има никого. Ала почти никой не познаваше съседа му. Възможно бе той да е оставил резервни ключове на някого, за когото останалите дори и не подозираха.

Валандер стана от леглото, обу панталон и облече риза. Запъти се бос към стълбите. Вратата към апартамента на Холен беше затворена. Младият мъж държеше ключовете в ръка. Поколеба се. Най-разумно би било първо да натисне звънеца. Все пак бе получил ключовете от Хемберг и носеше голяма отговорност. Позвъни на вратата. Изчака. В апартамента бе настъпила пълна тишина. Отново позвъни. Никаква реакция. В същия момент осъзна, че ако вътре действително имаше някого, той лесно би могъл да избяга през някой от прозорците. Те бяха само на два метра над земята. Изпсува и изтича

на улицата. Апартаментът на съседа му беше ъглов. Валандер бързо заобиколи ъгъла. Улицата беше пуста, но един от прозорците на Холен беше широко отворен.

Младият мъж се върна обратно в къщата и отключи вратата към апартамента на съседа си. Извика, преди да влезе, но не получи отговор. Запали лампата в коридора и пристъпи в спалнята. Чекмеджетата на бюрото бяха издърпани. Огледа се. Явно някой беше търсил нещо. Отиде до прозореца и се опита да провери дали е бил разбит отвън, но не откри никакви индикации за нещо подобно. Въз основа на тази информация направи две заключения: 1. Непознатият разполагаше с ключове. 2. Той/тя не бе искал/а да бъде заловен/а.

Включи лампата в спалнята и започна да се оглежда за нещо, което липсва. Нямаше представа доколко може да разчита на паметта си. Очевидните неща си бяха там — бръмбарът от Бразилия, двата моряшки паспорта и старата снимка. Тя беше извадена от плика и лежеше на пода. Валандер клекна и погледна плика. Някой беше извадил фотографията от него. Единственото обяснение за това бе, че някой е търсил нещо друго, което се намира в плик.

Изправи се и продължи да се оглежда. Чаршафите бяха изтръгнати от леглото, гардеробът — отворен. Един от двата костюма на Холен се бе озовал на пода.

„Някой е търсил нещо — помисли младият мъж. — Но какво? Дали е успял да го намери, преди да позвъня на вратата?“

Отиде в кухнята. Шкафовете бяха отворени. Една тенджерка беше паднала на пода. Може би това го беше събудило? „Всъщност — осъзна той — отговорът е очевиден. Ако човекът беше открил това, което е търсил, щеше да спре да тършува и надали щеше да скочи през прозореца. Тоест то все още е в апартамента. Ако изобщо някога е било тук.“

Върна се в спалнята и впери поглед в изсъхналата кръв на пода.

„Какво се е случило? — запита се. — Действително ли е било самоубийство?“

Продължи огледа на апартамента. Отказа се в четири и десет, прибра се вкъщи, нави будилника за седем часа и си легна. Искаше да говори с Хемберг възможно най-скоро.

* * *

На следващия ден в Малмьо валише проливен дъжд. Валандер не носеше чадър и затова изтича до автобусната спирка. Спа неспокойно, събуди се много преди будилника да иззвъни. Мисълта, че би могъл да впечатли Хемберг с бдителността си, го накара да остане малко по-дълго в леглото и да се размечтае как някой ден ще се превърне в необичайно добър разследващ полицай. Това му помогна да реши да се защити от нападките на Мона. Тя не можеше да очаква човек с неговата професия никога да не закъснява.

Младият човек пристигна в участъка в седем без четири минути. Често бе чувал, че Хемберг идва на работа много рано. Провери на пропуска и се оказа, че действително е така. Другият мъж беше дошъл още в шест часа. Валандер отиде в отдела на криминалната полиция. Повечето кабинети бяха празни. Запъти се направо към вратата на Хемберг и почука. Чу гласът на по-възрастния полицай да казва „Заповядай!“, отвори и влезе. Хемберг седеше на стола за посетители и си режеше ноктите. Сбърчи чело, щом видя кой го търси.

— Имаме ли уговорка? Не помня подобно нещо.

— Не, но бих искал да докладвам нещо.

Другият мъж остави ножичката за нокти сред химикалките си и се настани зад бюрото си.

— Седни, ако докладът ти ще отнеме повече от пет минути — подкани го той.

Валандер остана прав и разказа какво се е случило. Започна с продавача на книги и продължи с нощните събития. Не можеше да прецени дали Хемберг го слуша с интерес, или не. Лицето на по-възрастния човек не издаваше нищо.

— Това е — приключи младият полицай. — Реших, че ще е добре да споделя всичко с теб колкото се може по-скоро.

Хемберг му кимна да седне, извади бележника си, избра химикалка и си записа името и телефона на продавача на книги. Валандер обърна внимание на бележника. Значи, другият мъж не използваше хвърчащи листове хартия или папки за доклади.

— Нощното посещение изглежда необичайно — призна Хемберг. — Но не променя нищо. Холен се е самоубил. Убеден съм в това.

Аутопсията и балистичната експертиза вероятно ще го потвърдят.

— Кой беше в апартамента миналата нощ?

По-възрастният полицай вдигна рамене.

— Самият ти даде възможен отговор — някой с ключове, който е търсил нещо, което не желае да изгуби. Слуховете се разнасят бързо. Хората видяха полицейската кола и линейката. Много от тях научиха, че Холен е мъртъв, само няколко часа след смъртта му.

— И все пак е странно, че този човек скочи през прозореца.

Хемберг се усмихна.

— Може би си е помислил, че възнамеряваш да влезеш с взлом.

— При положение че позвъних на вратата?

— Обичаен метод за проверка дали някой си е вкъщи.

— В три часа през нощта?

Другият мъж хвърли химикалката настрана и се облегна назад.

— Не ми изглеждаш убеден — отбеляза той, без да крие, че младият полицай е започнал да го изнервя.

Валандер веднага прозря, че е прекалил, и отстъпи:

— Естествено, че съм. Самоубийство и нищо друго.

— Добре. Разбрахме се. Хубаво е, че дойде да докладваш. Ще изпратя няколко момчета да огледат безпорядъка в апартамента. Ще изчакаме лекарите и криминалистите. После ще поставим случая на Холен в папка и ще забравим за него.

Хемберг постави ръка върху слушалката на телефона в знак, че разговорът е приключил. Младият мъж излезе от кабинета. Чувстваше се като идиот, беше се изложил. Какво си бе въобразил? Че е по следите на убийство? Отиде в стаята си. Хемберг имаше право. Трябваше да спре да мисли за Холен и известно време да продължи да бъде усърден редови полицай.

* * *

Мона го посети още същата вечер. Вечеряха заедно. Валандер не спомена нито един от аргументите, които си бе подготвил. Вместо това я помоли за извинение, задето беше закъснял. Тя му прости и остана през нощта. Дълго лежаха будни и разговаряха за юли, когато възнамеряваха да заминат на двуседмична почивка. Все още не бяха

решили къде да отидат. Мона беше фризьорка и не печелеше кой знае колко пари. Мечтата ѝ бе в бъдеще да отвори собствен фризьорски салон. Неговата заплата също не беше висока — точно 1896 крони на месец. Нямаха кола, виждаха се принудени внимателно да планират, за да им стигнат парите.

Валандер предложи да отидат на север, в планината. Стокхолм беше най-северната точка, до която беше стигал. Мона настоя да изберат място, където има плаж. Провериха дали спестяванията им ще са достатъчни за пътуване до Майорка. Оказа се твърде скъпо. Накрая неговата приятелка предложи почивка в Скаген^[13] в Дания. Беше ходила няколко пъти там с родителите си като дете и пазеше хубави спомени от това място. Освен това там имаше евтини семейни хотели със свободни стаи. Успяха да постигнат съгласие, преди да заспят. Щяха да отидат в Скаген. Тя щеше да запази стая на другия ден, а той — да проучи разписанието на влаковете от Копенхаген.

На следващата вечер, пети юни, Мона посети родителите си в Стафансторп^[14]. Валандер прекара няколко часа в игра на покер с баща си, който по изключение беше в добро настроение и не започна да критикува избора на професия на сина си още от вратата. След като успя да спечели почти петдесет крони от младия мъж, настроението му толкова се подобри, че извади бутилка коняк.

— Някой ден ще посетя Италия — сподели баща му, след като вдигнаха наздравица. — Иска ми се да видя и пирамидите в Египет.

— Защо?

Баща му го гледа дълго време.

— Това беше изключително глупав въпрос — каза накрая той. — Разбира се, че човек трябва да види Рим и пирамидите, преди да умре. Всички здравомислещи хора знаят това.

— Колко шведи, мислиш, могат да си позволят пътуване до Египет?

Баща му се престори, че не е чул въпроса.

— Нямам никакви намерения да умирам в скоро време — добави вместо отговор той. — Мисля да се преместя в Льодеруп^[15].

— Как върви търсенето на нов дом?

— Всичко е готово.

Валандер се слия.

— Какво искаш да кажеш?

— Купих си къща. Адресът е „Свиндала“ номер 12:24.

— Та аз дори не съм я виждал!

— В нея няма ти да живееш, а аз.

— Ходил ли си там?

— Гледах снимки. Това ми стига. Няма да пътувам излишно.

Това пречи на работата ми.

Валандер простена наум. Беше убеден, че баща му е бил измамен при покупката на къщата. Често го лъжеха при продажбата на картините му. Купувачите им обикновено бяха съмнителни особи в големи американски коли.

— Това е новина за мен. Кога възнамеряваш да се преместиш?

— В петък ще дойде камион за вещите ми.

— Толкова скоро?

— Чу какво казах. Следващия път ще играем карти в калта на Сконе.

Младият мъж разпери ръце.

— Кога ще успееш да си стегнеш багажа? Тук е пълна бъркотия!

— Предположих, че ти няма да имаш време, затова помолих сестра ти да ми помогне.

— Значи, ако не бях дошъл тази вечер, следващия път, когато бих решил да те посетя, щях да заваря празна къща?

— Да, точно така.

Валандер подаде чашата си на баща си, за да му налее още коняк. Той я напълни само до половината.

— Дори не знам къде се намира новият ти дом. Къде е Льодеруп? На изток или на запад от Юстад^[16]?

— На юг от Симрисхамн^[17].

— Защо не отговаряш на въпроса ми?

— Току-що го направих.

Възрастният човек се изправи и прибра коняка. Посочи към картите.

— Ще изиграем ли още една игра?

— Нямам повече пари. Ще се опитам да освободя вечерите си и да дойда да ти помогна със събирането на багажа. Колко струваше къщата?

— Вече не помня.

— Нима е възможно? Толкова ли си богат?

— Не, но парите не ме интересуват.

Валандер осъзна, че няма да получи по-ясен отговор. Стана десет и половина. Беше време да се прибере вкъщи, но не му се тръгваше. Тук беше израснал. Беше роден в „Клагсхамн“^[18], но нямаше спомени оттам.

— Кой ще се нанесе в къщата ни? — поинтересува се той.

— Чух, че ще я съборят.

— Май това не те засяга? Колко дълго си живял тук всъщност?

— Деветнайсет години. Повече от достатъчно.

— Със сигурност не можеш да бъдеш обвинен в сантименталност. Наясно ли си, че това е домът от детството ми?

— Това е просто една къща. Дълго време живях в града, искам да поживея малко и в провинцията. Там ще се радвам на спокойствие, ще мога да рисувам и да планирам пътуванията си до Египет и Италия.

Валандер се прибра пеша. Беше облачно. Притесняваше го мисълта, че баща му ще се мести, а домът от детството му ще бъде съборен.

„Сантиментален съм — осъзна той. — Навярно затова обичам операта. Въпросът е дали мога да стана добър полицай, ако имам склонност към сантименталност.“

* * *

На другия ден Валандер се обади да провери разписанието на влаковете от Копенхаген. Мона беше запазила стая в поне на пръв поглед уютно хотелче. Валандер прекара остатъка от деня си в патрулиране из центъра на Малмьо. Непрекъснато му се привиждаше момичето, което му се развика в кафенето преди няколко дни. С нетърпение очакваше момента, в който щеше да свали униформата. От всички посоки в него се вперваха погледи, изразяващи неприязън или презрение, главно от хора на неговата възраст. Патрулираше заедно с пълен и муден полицай на име Сванлунд, който постоянно повтаряше, че следващата година ще се пенсионира и ще се премести в бащината си ферма в покрайнините на Хюдиксвал^[19]. Младият човек го слушаше разсеяно и тук-там вмъкваше по някой лишен от смисъл коментар. Наложиха се да изгонят няколко пияници от една детска

площадка, но освен това не се случи нищо интересно. Валандер го заболяха краката. Случваше му се за пръв път, въпреки че патрулираше от дълго време. Чудеше се дали това не се дължи на все по-силното му желание да стане криминален полицай. След като се прибра вкъщи, взе един леген и го напълни на чешмата. Когато пъхна краката си в топлата вода, се почувства като нов човек.

Затвори очи и се замисли за приближаващата почивка. Двамата с Мона щяха да имат възможност необезпокоявано да планират бъдещето си. Надяваше се, че скоро най-после ще окачи униформата в гардероба и ще се премести на етаж, на който работеше Хемберг.

Задряма на стола. Беше оставил прозореца открит. Явно някой беше запалил боклук. Усети слаб мирис на пушек или сухи клони. Дочу лек пукот.

Стресна се и отвори очи. Кой би запалил боклук в задния двор? Наблизо нямаше вили с градини.

Забеляза дим, идващ от коридора. Скочи, преобърна легена и изтича до вратата. Стълбището беше изпълнено с пушек. Нямаше съмнение, че има пожар.

Апартаментът на съседа му гореше.

[1] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[2] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[3] Проток между Швеция и Дания. — Б.пр. ↑

[4] Част от област Сконе в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[5] Парк в Малмьо. — Б.пр. ↑

[6] Рой Келтън Орбисън (1936–1988) — американски певец. — Б.пр. ↑

[7] Юхан Йонатан-Юси Бьорлинг (1911–1960) — шведски тенор. — Б.пр. ↑

[8] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[9] Град в Източна Швеция. — Б.пр. ↑

[10] Карл Артур Вилхелм Муберг (1898–1973) — шведски журналист, писател, драматург и историк. — Б.пр. ↑

[11] Густав II Адолф (1594–1632) — шведски крал. — Б.пр. ↑

[12] Къщата на изгряващото слънце (англ.). — Б.пр. ↑

[13] Най-северният датски град. Популярна туристическа дестинация. — Б.пр. ↑

- [14] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑
- [15] Град в Южна Швеция, област Йостерлен. — Б.пр. ↑
- [16] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑
- [17] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑
- [18] Квартал в Малмьо. — Б.пр. ↑
- [19] Град в Източна Швеция. — Б.пр. ↑

2.

Впоследствие Валандер осъзна, че за пръв път в живота си бе успял да реагира в пълно съответствие с правилника. Изтича до апартамента си и се обади на пожарната. Качи се на горния етаж, заудря по вратата на Линеа Алмквист и се погрижи тя да излезе на улицата. Отначало възрастната жена запротестира, но той решително я хвана за ръката и я задърпа надолу. Докато минаваха през входната врата, забеляза, че едното му коляно е наранено. Когато се върна у дома, за да съобщи за пожара, се препъна в легена на път към телефона и удари коляното си в ръба на масата. Чак сега виждаше, че му тече кръв.

Потушиха пламъците бързо, тъй като огънят не бе успял да се разгори, преди той да усети миризмата на пушек и да се обади на пожарната. Валандер се обърна към главния пожарникар и се поинтересува дали имат представа от какво е бил причинен пожарът, но той не му даде отговор. Младият мъж се ядоса, качи се в апартамента си и взе значката си. Главният пожарникар беше около шейсетгодишен човек със зачервено лице и силен глас. Казваше се Форокер.

— Можете просто да ми кажете, че сте полицаи — осведоми го той.

— Живея тук. Аз ви извиках.

Валандер сподели какво се бе случило със съседа му.

— Умират прекалено много хора — вметна Форокер.

Младият мъж не знаеше как да разтълкува този изненадващ коментар.

— Но това означава, че апартаментът е празен — отбеляза той.

— Най-вероятно пожарът е започнал в коридора — предположи пожарникарят. — Дявол да го вземе, навярно става дума за умишлен палеж.

Валандер се изненада:

— Как бихте могли да знаете отсега?

— Човек се научава на едно — друго с годините — отвърна Форокер и даде инструкции на подчинените си.

— И с вас ще стане така — добави той и започна да пълни стара лула.

— Ако палежът е бил умишлен, би трябвало да извикате криминалната полиция.

— Те вече пътуват насам.

Младият мъж се притече на помощ на няколко свои колеги, които отпращаха любопитните.

— Това е вторият пожар за днес — съобщи един от полицаите на име Венстрьом. — Тази сутрин се подпали един склад за дървесина в квартал „Лимхамн“.

Валандер се запита дали е възможно баща му да е решил да запали къщата, преди да се премести, но така и не довърши тази мисъл.

До тротоара спря някаква кола. Хемберг излезе от нея и му махна да дойде при него.

— Чух повикването — обясни по-възрастният мъж. — Всъщност Лундин се беше запътил насам, но реших да го отменя, защото познавам адреса.

— Главният пожарникар подозира, че става дума за умишлен палеж.

Хемберг направи гримаса и промърмори:

— Хората вярват в какво ли не. Познавам Форокер от около петнайсет години. Според него винаги става дума за умишлен палеж, независимо дали се е подпалил комин, или двигател на кола. Ела с мен, може би ще научиш нещо.

Валандер го последва.

— Какво е вашето мнение за пожара? — по-възрастният полицай зададе въпрос на пожарникаря.

— Умишлен палеж.

Форокер беше убеден в правотата на думите си. Младият човек се досети, че двамата мъже питаят дългогодишна и взаимна неприязън един към друг.

— Човекът, който живееше там, е мъртъв. Кой би подпалил апартамента му?

— Ваша работа е да разберете това. Аз само казвам, че е било сторено умишлено.

— Може ли да влезем?

Форокер извика един от другите пожарникари при себе си. Той им съобщи, че всичко е наред. Пожарът беше потушен, а и пушек беше останал малко. Качиха се в апартамента. Стената до вратата беше изгоряла до черно, но огънят бе стигнал само до завесата, отделяща коридора от единствената стая в дома на Холен. Форокер посочи към дупката за писма във вратата и обясни:

— Започнало е оттук. Отначало е тлеело, после се е засилило. В коридора няма жици или нещо друго, което би могло да се запали от само себе си.

Хемберг клекна до вратата и подуши въздуха.

— Възможно е по изключение да сте прав — призна той и се изправи. — Като че ли мирише на газ.

— Ако подпалвачът беше използвал бензин, пожарът щеше да изглежда по друг начин.

— Значи, някой е пъхнал нещо през дупката за писма?

— Най-вероятно.

Форокер побутна остатъците от килима в коридора с крак и добави:

— Надали е било хартия. По-скоро парче плат или памук.

Хемберг унило поклати глава.

— Дяволска работа, да се намери някой да подпали дома на мъртъв човек!

— Ваш проблем, не мой — повтори пожарникарят.

— Трябва да помолим криминалистите да хвърлят един поглед тук.

По-възрастният полицай изглеждаше обезпокоен. Погледна към Валандер.

— Ще ме поканиш ли на едно кафе?

Влязоха в апартамента на младия мъж. Хемберг веднага забеляза обърнатия леген и локвата на пода.

— Да не си се опитал да потушиш пожара сам?

— Правих си баня на краката.

Другият полицай го погледна с интерес.

— Баня на краката?

— Понякога ме болят.

— Значи, носиш неудобни обувки. Аз патрулирах над десет години, без да ме заболят краката.

Хемберг седна на кухненската маса, а Валандер се зае с приготвянето на кафето.

— Чу ли нещо? — попита го другият мъж. — Някой, който се качва или слиза по стълбите?

— Не.

Младият човек се срамуваше да си признае, че и този път е спал.

— Щеше ли да чуеш, ако някой се движеше извън апартамента ти?

— Обикновено входната врата се захлопва — отговори уклончиво Валандер. — Вероятно щях да чуя, ако някой беше влязъл. Освен ако подпалвачът не е затворил вратата внимателно след себе си.

Извади пакет бисквити. Нямаше какво друго да предложи към кафето.

— Тук се случва нещо странно — отбеляза Хемберг. — Първо Холен се самоубива. После някой се промъква в апартамента му посред нощ. А сега друг причинява пожар.

— Може би в крайна сметка той не се е самоубил?

— Днес говорих със съдебния лекар. Всичко сочи към идеално самоубийство. Ръката на твоя съсед не е трепнала. Прицелил се е право в сърцето. Застрелял се е без никакво колебание. Съдебният лекар още не е напълно готов, но не бива да търсим друга причина за смъртта. Няма такава. Въпросът е по-скоро какво е търсил онзи човек през нощта. И защо някой се е опитал да изгори апартамента. Най-вероятно става дума за едно и също лице.

Кимна на Валандер да му налее още кафе и неочаквано попита:

— Какво мислиш? Покажи ми, че можеш да разсъждаваш.

Младият мъж се притесни, но все пак подхвана:

— Този, който беше тук онази нощ, търсеше нещо, ала навярно не го е намерил.

— Защото си му попречил, или защото си е тръгнал, преди да позвъниш на вратата?

— Да.

— Какво е търсил?

— Не знам.

— Тази вечер някой се опита да изгори апартамента. Нека предположим, че е бил същият човек. Какво означава това?

Валандер се замисли.

— Не бързай — посъветва го Хемберг. — Ако искаш да станеш криминален полицай, трябва да се научиш да мислиш методично, а това често означава да мислиш бавно.

— Може би не е искал друг да намери това, което е търсел?

— Може би — повтори другият мъж. — Защо „може би“?

— Възможно е да има и друго обяснение.

— Като например?

Младият човек трескаво потърси някаква алтернатива, но без успех.

— Не знам — отвърна той. — Не се сещам за друга причина. Поне не в момента.

Хемберг си взе една бисквита.

— Нито пък аз — сподели той. — Решението най-вероятно се крие в дома на Холен, а ние просто не го виждаме. Ако всичко беше приключило с нощното посещение, това разследване щеше да бъде прекратено веднага след като получим резултатите от балистичната експертиза и аутопсията, но след този пожар си заслужава да направим още едно кръгче в апартамента на твоя съсед.

— Наистина ли Холен не е имал никакви роднини? — поинтересува се Валандер.

Хемберг бутна чашата настрана и се изправи.

— Ела при мен утре, ще ти покажа доклада.

Младият мъж се поколеба.

— Не знам дали ще ми остане време. Утре ще провеждаме акция срещу наркоманите в парковете в Малмьо.

— Ще поговоря с началника ти — отвърна по-възрастният полицай. — Всичко ще се нареди.

* * *

Малко след осем часа на следващия ден, седми юни, Валандер изчете целия материал, който Хемберг бе събрал за съседа му. Информацията беше изключително оскъдна. Холен не беше успял да

натрупа състояние, но също така нямаше никакви дългове. Изглежда, се бе издържал с пенсията си. Единственият негов роднина, отбелязан някъде, беше сестра му, починала през 1967 година в Катринехолм^[1]. Родителите му се бяха споминали преди нея.

Младият мъж изчете доклада в кабинета на Хемберг, докато другият полицаи беше на някаква среща. Той се върна към осем и половина и веднага се поинтересува:

— Откри ли нещо?

— Как е възможно някой да е толкова сам?

— Може да си задаваме този въпрос до безкрай, но няма да успеем да му намерим отговор. Да отидем до апартамента.

Преди обед криминалистите направиха подробен оглед на дома на Холен. Мъжът, който ръководеше работата, беше нисък, слаб и мълчалив. Казваше се Шунесон и беше легенда сред шведските криминалисти.

— Ако има нещо, той ще го открие — сподели с младия си колега Хемберг. — Стой тук и се учи.

Малко по-късно предадоха нещо на по-възрастния полицаи и той тръгна нанякъде.

— Един мъж се е обесил в гараж в квартал „Йегерсру“ — съобщи той, след като се върна.

Постоя няколко минути и отново се запъти в неизвестна посока. Този път се върна подстриган.

В три часа Шунесон накара хората си да спрат.

— Тук няма нищо — заяви криминалистът. — Нито скрити пари, нито наркотици. Чисто е.

— Значи, някой е мислел, че има нещо, и е грешал — заключи Хемберг. — Приключихме с тази задача.

Валандер го изпрати до улицата.

— Човек трябва да знае кога да спре — посъветва го другият мъж. — Може би това е най-важното.

Младият човек се върна в апартамента си и се обади на Мона. Разбраха се да се срещнат вечерта и да се разходят с кола. Тя беше взела назаем автомобила на една своя приятелка. Щеше да дойде да го вземе в седем.

— Хайде да отидем до Хелсингборг^[2] — предложи тя.

— Защо?

— Защото никога не съм била там.

— Нито пък аз — сподели Валандер. — Ще съм готов в седем. Ще видим Хелсингборг заедно.

* * *

Той така и не стигна до Хелсингборг. Телефонът иззвъня малко преди шест. Търсеше го Хемберг.

— Ела — покани го по-възрастният мъж. — Ще те чакам в кабинета си.

— Всъщност имам други планове — подхвана Валандер. Хемберг го прекъсна.

— Мислех, че искаш да разбереш какво се е случило със съседа ти. Ела тук и ще ти покажа. Няма да ти отнеме много време.

Поканата на другия мъж събуди любопитството на младия човек. Обади се на Мона, но тя не вдигна телефона.

„Ще успея да се прибера навреме — успокои се той. — В действителност не разполагам с излишни пари за такси, но няма как.“ Откъсна парче хартия от един плик, написа, че ще се върне до седем, и извика такси. Този път му отговориха веднага. Залепи бележката на вратата на апартамента си и тръгна за участъка. Хемберг го чакаше в кабинета си, беше качил краката си върху бюрото.

Кимна му да седне и съобщи:

— Грешахме. Съществува алтернатива, за която не се сетихме. Шунесон беше прав — в апартамента на Холен няма нищо. Наистина е така. Но там е имало нещо.

Валандер не го разбра.

— Признавам, че и аз се подлъгах — промълви другият мъж. — Холен е взел това, което се е намирало в дома му, със себе си.

— Та той е мъртъв!

Хемберг кимна.

— Обади ми се съдебният лекар. Приключил е с аутопсията. Открил е нещо много интересно в корема на твоя съсед.

По-възрастният полицай свали краката си от бюрото, извади сгънато парче плат от едно от чекмеджетата и внимателно го разтвори пред очите на младия човек.

Вътре имаше скъпоценни камъни. Валандер не знаеше точно какви.

— Малко преди да дойдеш, тук беше един бижутер — обясни му Хемберг. — Огледа камъните. Диаманти са. Най-вероятно от някоя южноафриканска мина. Според него струват немалко пари. А Холен ги е глътнал.

— В корема му ли бяха?

Другият мъж кимна и добави:

— Нищо чудно, че не ги намерихме.

— Защо ги е глътнал? Кога го е направил?

— Вторият ти въпрос е по-важен. Съдебният лекар смята, че твоят съсед е глътнал диамантите два часа преди да се застреля, преди червата и стомахът му да престанат да функционират. Какво мислиш, че означава това?

— Било го е страх.

— Точно така.

Хемберг премести плата с диамантите и отново качи краката си на бюрото. Те миришеха.

— Обобщи — подкани го по-възрастният полицаи.

— Не знам дали бих могъл.

— Все пак опитай!

— Холен е глътнал диамантите, защото се е страхувал, че някой ще ги открадне, и след това се е застрелял. Човекът, който беше в апартамента му онази нощ, ги е търсил. Не намирам обяснение за пожара.

— Защо не го погледнеш от друга страна? — предложи Хемберг.

— Да предположим, че мотивацията на Холен е била малко по-различна. Какво се оказва в такъв случай?

Валандер внезапно разбра накъде бие другият мъж.

— Възможно е да не го е било страх, а просто да не е искал да се раздели с диамантите си.

Хемберг кимна и добави:

— Бихме могли да си извадим и още едно заключение — някой друг е знаел, че Холен притежава скъпоценните камъни.

— Съседът ми е подозирал за това.

По-възрастният полицаи кимна одобрително.

— Мислиш бавно, но схващаш.

— Все още не сме открили обяснение за пожара.

— Човек винаги трябва да се пита какво е най-важно. Къде е центърът? Къде е същината на нещата? Възможно е апартаментът на Холен да е бил подпален, за да отвлече вниманието ни, или да е постъпка на гневен човек.

— На кого?

Хемберг вдигна рамене.

— Надали ще разберем. Съседът ти е мъртъв. Нямаме представа как се е докопал до диамантите. Ако отида при прокурора с тази информация, той ще ми се изсмее.

— Какво ще се случи със скъпоценните камъни?

— Ще отидат в Общия наследствен фонд^[3]. А ние можем спокойно да приключим разследването на смъртта на Холен и да забравим за него.

— Значи, пожарът няма да бъде разследван?

— Не и кой знае колко съвестно, подозирам. Няма причина за това.

Другият мъж стана и отиде до един шкаф до стената. Отвори го с ключ, който извади от джоба си, и кимна на Валандер да дойде при него. Посочи му няколко папки, завързани с ластик.

— Това са моите постоянни спътници — обясни му той. — Три убийства, които все още не са разрешени и чиято давност не е изтекла. Не са мои случаи. С колегите ги прехвърляме веднъж годишно и всеки път, когато се появи нова информация. Това са оригиналите. Няма копия. От време на време ги разглеждам. Случва се дори да ги сънувам. Повечето полицаи не могат така. Те вършат работата си и забравят за всичко, след като се приберат у дома. Има и друг тип полицаи. Такива като мен, които никога не забравят неразрешените случаи напълно. Понякога взимам тези папки със себе си дори когато съм на почивка. Три убийства. Деветнайсетгодишно момиче на име Ан-Луисе Франсен, открито удушено зад храстите до северния изход от магистралата през 1963 година. Леонард Юхансон, също убит през 1963 година. Бил е само на седемнайсет години. Някой разбил главата му с камък. Намерихме го на плажа на юг от града.

— Помня го — намеси се Валандер. — Полицията не подозираше ли, че се е спречкал с друг младеж за някакво момиче и нещата са ескалирали?

— Действително са се били за момичето — потвърди Хемберг.
— Разпитвах съперника му в продължение на няколко години, без да успея да изкопча нищо от него, но не вярвам, че той е бил убиецът.

По-възрастният мъж посочи най-долната папка.

— Още едно момиче — Лена Мошо, двайсетгодишна. Убита през 1959-а, годината, в която пристигнах в Малмьо. Ръцете ѝ са били отсечени, а тя самата е била заровена по пътя към Сведала^[4]. Откри я едно куче. Била е изнасилена. Живеела е с родителите си в „Йегерсру“. Следвала медицина. Била добро и почтено момиче. Един ден през април излязла да купи вестник и така и не се върнала. Открехме я чак след пет месеца.

Хемберг поклати глава.

— Някой ден ще откриеш към кой тип полицаи спадаш — заключи той и затвори шкафа. — Тези, които забравят, или тези, които не могат да забравят.

— Аз дори не знам дали ставам въобще за полицаи — призна Валандер.

— Но не се страхуваш да опиташ, а това е добро начало — отбеляза Хемберг и облече самото си.

Валандер погледна ръчния си часовник, часът бе седем без пет.

— Трябва да вървя — обяви той.

— Ще те накарам до вас, ако първо малко успокоиш страстите. — Хемберг вдигна рамене. — Поне вече знаеш какво открехме в корема на Холен.

Младият полицаи имаше късмет и попадна на свободно такси пред участъка. Пристигна в „Русенгорд“ в седем и девет. Надяваше се Мона да е закъсняла, но след като прочете бележката на вратата си, осъзна, че я е изпуснал.

„Така ли ще бъде занапред?“, бе написала тя.

Валандер махна листчето от вратата. Кабарчето, с което го бе закрепил, падна по стълбите. Не пожела да го потърси. В най-добрия случай то щеше да се захване за някоя от обувките на Линеа Алмквист.

„Така ли ще бъде занапред?“ Добре разбираше нетърпението на своята приятелка. Тя не очакваше същите неща от професията си като него. Мечтата ѝ за собствен фризьорски салон нямаше да се осъществи в близко бъдеще.

Влезе в апартамента си и седна на дивана. Загриза го съвестта. Трябваше да отдели повече време на Мона. Не само да очаква, че тя ще прояви търпение всеки път, когато той закъснее. Нямахме смисъл да й се обажда. В момента тя вероятно пътуваше към Хелсингборг с взетата назаем кола.

Изпита опасение, че нищо не е наред. Наистина ли бе премислил внимателно последствията от връзката си с Мона? Наистина ли искаше да живее с нея? Да имат деца?

Прогони тези мисли. „Ще поговорим в Скаген — утеши се той. — Тогава ще имаме достатъчно време. На плажа човек не може да закъснее.“

Погледна часовника. Седем и половина. Включи телевизора. Някъде беше паднал самолет. Или влак беше излязъл от релсите? Не беше съвсем сигурен. Отиде в кухнята, слушаше новините с половин ухо. Потърси бира в хладилника, но откри само наполовина празна бутилка с безалкохолна напитка. Пиеше му се нещо по-силно. Идеята да отиде до центъра и да седне в някой бар го привличаше, но се отказа от нея, защото нямаше достатъчно пари. Нищо, че беше началото на месеца.

Притопли кафето, останало в кафеварката. Сети се за Хемберг и неговите неразрешени случаи. И той ли щеше да бъде същият? Или щеше да свикне да забравя работата, щом се прибере вкъщи? „Ще се видя принуден да се науча на това заради Мона — помисли той. — В противен случай тя ще се побърка.“

Връзката с ключове се намираще върху един от столовете. Взе я и без да мисли, я постави на масата. Хрумна му нещо, свързано със съседа му.

Допълнителната ключалка. Тази, която Холен инсталира преди известно време. Как да тълкува това решение? Би могло да намеква за страх. Защо вратата на съседа му беше отворена в деня, в който го намери мъртъв в апартамента му?

Прекалено много подробности не се връзваха. Измъчваха го съмнения, макар Хемберг да бе заключил, че става дума за самоубийство и за нищо друго.

Чувстваше се все по-убеден, че зад смъртта на Холен се крие нещо, до което още не е успял да се докосне. Самоубийство или не, имаше и още нещо.

Намери бележник в едно от кухненските чекмеджета и седна, за да си запише детайлите, които все още намираше за важни — допълнителната ключалка, талонът за залози. Защо вратата беше отворена? Кой бе търсил скъпоценните камъни посред нощ? Защо беше подпален пожарът?

Опита да си спомни информацията в моряшките паспорти. Сети се, че в един от тях бе написано Рио де Жанейро. Дали това бе името на известния бразилски град, или на някакъв кораб? Някъде пишеше и Сейнт Луис. Къде се намираше това място? Изправи се и отиде в спалнята си. Извади стария си училищен атлас от гардероба. Поколеба се, не беше сигурен кое изписване е по-правилно — Saint Louis или Saint Luis. За САЩ или за Бразилия ставаше въпрос? Провери в указателя на атласа, случайно попадна на Сао Луис и веднага почувства, че е открил това, което е търсел.

Отново прегледа списъка си. „Виждам ли нещо, без да го осъзнавам? — запита се той. — Връзка, обяснение или, както казва Хемберг, център?“

Не се сети за нищо.

Кафето беше изстинало. Валандер нетърпеливо се върна на дивана. По телевизията отново вървеше дискусивно предаване. Този път в студиото гостуваха хора с дълги коси, които обсъждаха новата английска поп музика. Изключи телевизора и пусна грамофона. Линеа Алмквист заудря по тавана. Прииска му се да надуе звука до дупка, но вместо това спря грамофона.

В същия момент телефонът извънтя. Търсеше го Мона.

— В Хелсингборг съм — съобщи тя. — Обаждам се от една телефонна кабина до фериботния терминал.

— Съжалявам, задето се прибрах прекалено късно — отвърна той.

— Повикали са те от службата, нали?

— Обадиха се от криминалната полиция. Потърсиха ме, въпреки че не работя там.

Надяваше се поне малко да я впечатли, но усети, че тя не му вярва. Настъпи мълчание.

— Ще дойдеш ли у нас? — попита накрая Валандер.

— Смятам, че е най-добре да не се виждаме известно време. Поне за седмица — отговори Мона.

Кръвта му се вледени. Нима приятелката му искаше да го напусне?

— Така ще е най-добре — повтори тя.

— Мислех, че ще ходим заедно на почивка.

— Ще отидем. Освен ако не си размислил.

— Разбира се, че не съм размислил.

— Няма нужда да ми повишаваш тон. Звънни ми след една седмица. Нито ден по-рано.

Младият човек се опита да я задържи на линията, но тя затвори.

Валандер изпадна в паника, която само се засили с напредването на вечерта. Нищо не го плашеше толкова много, колкото това да бъде изоставен. С неимоверни усилия успя да се овладее и да не се обади на приятелката си, след като мина полунощ. Лягаше си и отново ставаше. Светлото лятно небе започна да му се струва заплашително. Изпържи си няколко яйца, но така и не ги изяде.

Унесе се чак към пет часа сутринта, но почти веднага скочи от леглото.

Беше го осенила една идея.

Талонът за залози.

Холен е купувал талони за залози отнякъде. Навярно от едно и също място всяка седмица. Тъй като обикновено не напускаше квартала, вероятно ги е купувал от някое от магазинчетата наблизо.

Не знаеше дали ако открие точното място, това ще му помогне по някакъв начин. По-скоро нямаше.

Въпреки това реши да провери докъде ще го доведе тази идея. Поне му помагаше да държи на разстояние паниката, свързана с Мона.

Спа неспокойно няколко часа.

Следващият ден бе неделя. Валандер го прекара в пълно бездействие.

* * *

В понеделник, на девети юни, Валандер за пръв път в живота си се обади на работа и излъга, че е болен. Обясни, че го е хванала някаква стомашна инфекция. Мона я бе прекарала миналата седмица. За своя най-голяма изненада не изпита никакви угризения.

Излезе от вкъщи малко след девет сутринта. Навън беше облачно, духаше вятър, беше станало по-студено. Все още не бе настъпило истинско лято.

Наблизо имаше две магазинчета, които приемаха талони за залози. Едното се намиреше в пресечката точно до къщата. Мина през вратата и се сети, че е забравил да вземе снимка на съседа си. Мъжът зад щанда беше унгарец. Живееше в Швеция от 1956 година, но въпреки това говореше много лош шведски. Разпозна го, тъй като Валандер често си купуваше цигари от него. Купи си и сега — два пакета.

— Приемате ли талони за залози? — попита младият човек.

— Мислех, че се интересувате само от лотарийни билети.

— От вас ли си купуваше талони за залози Артур Холен?

— Кой?

— Мъжът, който загина в пожара онзи ден.

— Имало е пожар?

Валандер му обясни, но продавачът поклати глава, след като чу описанието на неговия съсед.

— Не е идвал тук. Сигурно е ходел някъде другаде.

Полицаят плати и благодари. Навън беше започнало да ръми. Той ускори крачките си. Не можеше да спре да мисли за Мона. И във второто магазинче не познаваха Холен. Валандер застана под един балкон. „Какво правя всъщност? — запита се той. — Хемберг щеше да ми каже, че се държа като идиот.“

Реши да продължи към още едно магазинче, макар че дотам имаше почти километър. Съжали, задето не си бе взел непромокаемото яке. Магазинчето се намиреше до една бакалия, наложи се младият мъж да почака малко. Продавачката беше красиво момиче на неговата възраст. Валандер не я изпускаше от поглед, докато тя търсеше стар брой на специализирано списание за мотори, поискан от клиента пред него. Беше му извънредно трудно да не се влюби от пръв поглед в хубавите жени, които срещаше. За момент напълно забрави за Мона и притесненията си за тяхната връзка. Въпреки че вече имаше два пакета цигари, купи още един. Опита се да разбере дали продавачката би реагирала зле, ако научи, че той е полицай, или като повечето хора все още смята, че полицаите са необходими и вършат почтена работа. Заложил на второто.

— Имам няколко въпроса — каза той, след като плати цигарите си. — Аз съм младши разследващ полицай, името ми е Курт Валандер.

— Аха — отвърна момичето.

Говореше на различен от неговия диалект.

— Не си ли от града? — попита той.

— Това ли искаше да разбереш?

— Не.

— От Ленхувда^[5] съм.

Валандер нямаше представа къде се намира това. Предположи, че е в Блекинге^[6], но не сподели догадката си с продавачката, а направо премина към въпроса за Холен и талоните за залози. Тя бе чула за пожара. Описа ѝ съседа си. Момичето се опита да си спомни дали той е идвал в магазина ѝ.

— Може би — промълви накрая то. — Бавно ли говореше? Някак тихо.

Младият мъж помисли за момент и после кимна. Думите ѝ отговаряха на начина на поведение на Холен.

— Мисля, че е купувал малък талон с около 32 реда — добави Валандер.

Тя кимна.

— Да. Идваше тук веднъж седмично. Една седмица си купуваше талон с 32 реда, другата с 64.

— Помниш ли облеклото му?

— Носеше синьо яке.

Младият мъж се сети, че почти всеки път, когато се беше засичал със съседа си на стълбите в къщата, възрастният човек беше облечен със синьо яке с цип.

Паметта на продавачката беше в изправност. Любопитството ѝ също.

— Направил ли е нещо?

— Доколкото знаем, не.

— Чух, че се е самоубил.

— Така е, но апартаментът му е бил подпален умишлено.

„Не биваше да казвам това — упрекна се Валандер. — Не го знаем със сигурност.“

— Той винаги имаше точни пари — вметна тя. — Защо питаш дали е оставял талони за залози тук?

— Рутинна проверка. Помниш ли нещо друго във връзка с посещенията му в магазина?

Отговорът ѝ го изненада.

— Използваше телефона.

Телефонът се намираше върху малка етажерка до маса, на която бяха наредени талони за различни игри.

— Често ли молеше за това?

— Всеки път. Първо ми оставяше талона и плащаше. После се обаждаше по телефона и след като приключеше с разговора, ми даваше пари и за него.

Тя прехапа устни.

— Нещо, свързано с обажданията му, ми правеше впечатление.

— Какво?

— Той винаги чакаше да дойде друг клиент, преди да набере номера и да започне да говори. Никога не се обаждаше, когато в магазина бяхме само ние двамата.

— Значи, не е желал да го подслушват.

Продавачката вдигна рамене.

— Вероятно не е искал да го притесняват. Нима това не е напълно нормално?

— Никога ли не си чувала какво казва?

— Човек чува дори когато обслужва клиенти.

„Любопитството ѝ се оказа изключително полезно“, помисли Валандер.

— Какво казваше Холен?

— Разговорите винаги бяха много кратки. Той изброяваше часове.

— Часове?

— Останах с впечатлението, че си уговаря среща с някого. Често поглеждаше към часовника си.

Младият мъж се замисли.

— В определен ден от седмицата ли идваше?

— Винаги в сряда следобед. Между два и три, така мисля. Или малко по-късно.

— Купуваше ли си нещо?

— Не.

— Как е възможно да си толкова уверена, че помниш правилно? Вероятно имаш много клиенти.

— Не знам. Мисля, че човек помни повече, отколкото осъзнава. Всичко изниква в съзнанието ни, щом някой ни попита за него.

Валандер погледна ръцете ѝ. Тя не носеше пръстени. За момент обмисли възможността да я покани на среща, после ужасен отхвърли тази идея, сякаш Мона бе прочела мислите му.

— Помниш ли още нещо?

— Не, но съм убедена, че говореше с жена.

— Как така?

— Човек обръща внимание на подобни неща.

— Искаш да кажеш, че Холен си е уговарял срещи с някаква жена?

— Какво странно има в това? Той наистина беше стар, но човек има право на личен живот и на тази възраст, нали?

Валандер кимна. Продавачката беше права. Бе научил нещо важно — в живота на Холен бе имало жена.

— Добре — отстъпи той. — Помниш ли още нещо?

Преди тя да успее да му отговори, в магазина влязоха клиенти. Младият мъж я изчака да ги обслужи. Две момиченца дълго и внимателно избираха бонбони, с които да напълнят пликчетата, които държаха в ръце, а после платиха с много монети от по пет йоре.

— Името на жената навярно започва с А — сподели накрая продавачката. — Той говореше тихо, както казах и преди, но е възможно тя да се казва Ана или да има двойно малко име, което започва с А.

— Сигурна ли си?

— Не, но мисля, че е много вероятно да е така.

Валандер имаше само още един въпрос.

— Винаги ли идваше сам?

— Да.

— Много ми помогна.

— Ще ми кажеш ли защо питаш за всичко това?

— За съжаление, нямам право. Задаваме въпроси, но невинаги обясняваме защо.

— Може да реша да стана полицайка. Със сигурност нямам намерение да работя тук цял живот.

Младият мъж се наведе над щанда и записа телефона си в един тефтер, който лежеше до касовия апарат.

— Обади ми се някой път, ако искаш да се срещнем и да ти обясня какво е да си полицай — предложи той. — Между другото, живея съвсем наблизо.

— Валандер — промълви тя. — Правилно ли съм запомнила?

— Курт Валандер.

— Казвам се Мария. Но недей да си въобразяваш нищо. Вече си имам приятел.

— Нямам навика да си въобразявам каквото и да било — усмихна се той и си тръгна.

„Един приятел не е непреодолима пречка“, помисли Валандер, след като излезе на улицата. Застина. Какво щеше да се случи, ако продавачката решише да му се обади? Ако позвънеше, докато Мона е у тях? Какво беше направил? От друга страна, изпита известно удовлетворение.

Така ѝ се падаше на Мона. Той бе дал телефона си на красиво момиче на име Мария.

Сякаш като наказание за тази мисъл, в същия момент започна да вали като из ведро. Дрехите му подгизнаха на път за вкъщи. Влезе в апартамента си, остави мокрите пакети с цигари на масата и се съблече гол. „Де да беше тук Мария да ме изсуши — размечта се той. — Нека Мона си стои във фризьорския салон, подстригва клиентите си и се радва на проклетата ни временна раздяла.“

Облече си халата и записа наученото от продавачката в бележника си. Холен се обаждаше на някаква жена всяка сряда. Жена, чието име започва с буквата А. Най-вероятно малкото ѝ име. Въпросът бе дали това води до нещо друго, освен развенчаването на мита за самотния старец.

Седна на кухненската маса и изчете записките си от предния ден. Осени го една идея. Би трябвало да съществува моряшки регистър, да има някой, който да му разкаже за дългите години, прекарани в открито море от съседа му, да знае на кои кораби е работил той.

„Познавам човек, който би могъл да ми помогне — сети се Валандер. — Хелена. Тя работи в кантора на параходно дружество. Би могла да ми обясни къде да търся. Ако не ми затвори веднага щом ѝ се обадя.“

Още не бе станало единайсет часът. Младият мъж погледна навън през кухненския прозорец. Дъждът беше спрял. Обикновено Хелена обядваше след дванайсет и половина. Ако побързаше, щеше да я хване, преди да излезе в обедна почивка.

Полицаят се облече и взе автобус до централна гара. Кантората, в която работеше бившата му приятелка, се намираше близо до пристанището. Жената на пропуска го позна и му кимна.

— Тук ли е Хелена? — поинтересува се той.

— Говори по телефона, но може да се качиш при нея. Знаеш къде се намира офиса ѝ.

Не без известни опасения, младият мъж се качи на втория етаж. Хелена можеше да се ядоса. Опита се да се успокои с мисълта, че първата ѝ реакция най-вероятно щеше да бъде по-скоро изненада. Това щеше да му даде възможност да ѝ обясни, че я търси само по работа. При нея не идваше бившият ѝ приятел Курт Валандер, а полицейският служител със същото име, бъдещият криминален полицай.

На вратата на офиса ѝ пишеше „Хелена Аронсон, асистент“. Валандер си пое дълбоко дъх и почука. Чу гласа на Хелена и отвори. Тя бе приключила разговора си, седеше до пишещата си машина. Оказа се прав, бившата му приятелка действително се изненада от посещението му, но не изглеждаше ядосана.

— Ти... — пророни тя. — Какво правиш тук?

— Тук съм във връзка с едно разследване — обясни той. — Мисля, че би могла да ми помогнеш.

Хелена се изправи и го изгледа неодобрително.

— Сериозно ти говоря — увери я Валандер. — Нищо лично, тук съм по работа.

Тя все още беше нащрек.

— С какво бих могла да ти помогна?

— Ще ми позволиш ли да седна?

— Само ако няма да ми отнемеш твърде много време.

„Същият начин на изразяване, намекващ за превъзходство, като Хемберг — забеляза младият мъж. — Цели да те накара да останеш прав и да се почувстваш като по-долна категория човек, докато другият седи.“ Полицаят се настани на стола и се запита как е възможно някога да е бил безумно влюбен в жената от другата страна на бюрото. В неговите очи тя вече бе само строга и надменна.

— Добре съм — вметна тя. — Така че няма нужда да питаш за това.

— Аз също съм добре.

— Какво искаш?

Грубият ѝ тон го накара да въздъхне наум, но все пак ѝ обясни какво се бе случило.

— Занимаваш се с корабоплаване — добави накрая той. — Би трябвало да имаш представа откъде бих могъл да разбера какво точно е правел Холен в открито море. За кои параходни дружества е работил, на кои кораби е служил.

— Занимавам се с транспорт на товари — отвърна Хелена. — Даваме кораби и пристани за товарене под наем на „Кокумс“^[7] и „Волво“. Нищо повече.

— Все някой трябва да знае.

— Няма ли друг начин, по който полицията да провери тези неща?

Валандер очакваше този въпрос. Беше си подготвил отговор:

— Поради причини, които не мога да споделя с теб, това разследване е оставено малко настрана.

Забеляза, че тя не му вярва напълно, но изглеждаше развеселена.

— Ще попитам някой от колегите си — предложи Хелена. — Тук работи един стар морски капитан. Какво ще получа в замяна?

— Какво искаш? — попита с възможно най-дружелюбен тон той.

Тя поклати глава.

— Нищо.

Валандер се изправи и добави:

— Телефонът ми е същият като преди.

— Моят е сменен. Няма да получиш новия ми номер.

След като излезе на улицата, забеляза, че се е изпотил. Срещата с Хелена се оказа по-голямо изпитание, отколкото му се искаше да признае. Остана на мястото си и се запита какво би било най-добре да направи. Ако разполагаше с повече пари, щеше да замине за Копенхаген. Не биваше да забравя, че си е взел болнични от работата. Някой можеше да му се обади. Не трябваше да е далеч от дома прекалено дълго. Ставаше му все по-трудно да обясни защо отделя толкова много време на починалия си съсед. Влезе в едно кафене точно срещу фериботния терминал за Дания. Изчисли колко пари му остават

и си поръча специалитета на деня. Щеше да се види принуден да отиде до банката на следващия ден. Там все още имаше хиляда крони. Налагаше се да му стигнат до края на месеца. Хапна говежда яхния и пи вода.

В един часа отново излезе на улицата. От югозапад се задаваше дъжд. Отначало мислеше да се прибере у дома, но вместо това се качи на автобус, отиващ към квартала, в който живееше баща му. Можеше да отдели няколко часа и да му помогне да си стегне багажа.

В къщата на възрастния човек цареше невъобразим хаос. Баща му си бе нахлупил разпокъсана сламена шапка и четеше стар вестник. Посещението на сина му го изненада.

— Да не би да си сложил край? — попита той.

— На какво?

— Да ти е дошъл умът в главата и да си сложил край на полицейската си кариера?

— Имам свободен ден. Няма смисъл да повдигаш тази тема. Никога няма да постигнем съгласие по нея.

— Намерих вестник от 1949 година — съобщи баща му. — В него има много интересни неща.

— Нима имаш време за вестници отпреди двайсет години?

— Навремето така и не успях да го прегледам. Имах двегодишен син, който пицеше по цял ден. Затова го чета сега.

— Дойдох да ти помогна с багажа.

Баща му посочи една маса, върху която бяха наредени порцеланови съдове.

— Прибери ги в кутии, но внимавай да не счупиш нещо. Ако намеря потрошена чиния, ще те накарам да я заплатиш.

Баща му отново насочи вниманието си към вестника. Валандер съблече якето си, окачи го на закачалката и започна да прибира порцелана. Чинии, които знаеше от детството си. Нащърбена чаша, която помнеше особено добре. Чу как зад него баща му прелисти вестника.

— Какво е усещането? — поинтересува се Валандер.

— Усещането за какво?

— Усещането, че се местиш.

— Хубаво. Промяната е чудесно нещо.

— Още ли не си видял къщата?

— Не, но съм сигурен, че всичко ще бъде наред.

„Той се е побъркал или е на път да оглупее от възрастта — помисли Валандер. — А аз не мога да направя нищо по въпроса.“

— Не спомена ли, че Кристина ще дойде да ти помогне? — подметна полицаят.

— Сестра ти отиде да напазарува.

— Ще се радвам да я видя. Как е тя?

— Добре. Запознала се е със забележителен мъж.

— Да не би да го е довела със себе си?

— Не, ала той ми се струва добър във всяко отношение. Навярно ще се погрижи скоро да се сдобия с внуци.

— Как се казва? Какво работи? Всичко ли трябва да измъквам от теб насила?

— Името му е Йенс, изследва диализата.

— Какво ще рече това?

— Свързано е с бъбреците. Не си ли чувал? Учен е, обича да ходи на лов. Според мен не е за изпускане.

Валандер изгърва една чиния на пода. Тя се счупи на две. Баща му не вдигна очи от вестника, но измърмори:

— Ще ти струва скъпо.

Това му дойде в повече. Взе си якето и излезе, без да продума. „Никога няма да отида в Йостерлен — реши той. — Никога повече няма да стъпя в дома му. Не разбирам как съм издържал този старец през всичките тези години. Стига толкова!“

Беше започнал да говори на висок глас, без да се усети. Един велосипедист, приведен срещу вятъра, го погледна въпросително.

Прибра се вкъщи. Вратата към апартамента на Холен беше отворена. Влезе вътре. Един криминалист събираше това, което бе останало от пепелта в коридора.

— Мислех, че сте готови? — изненада се Валандер.

— Шунесон държи да бъдем изключително изчерпателни — отвърна другият мъж.

С това разговорът приключи. Полицаят излезе на стълбищната площадка и пъкна ключа в ключалката на апартамента си. В същия момент Линеа Алмквист влезе през входната врата.

— Ужасно! — възкликна тя. — Горкият човек! Колко ли е бил самотен!

— Оказва се, че е имал поне една приятелка — подметна младият полицай.

— Не вярвам — отговори Линеа Алмквист. — Щях да забележа.

— Не се съмнявам, но не е задължително да са се срещали тук.

— Човек не бива да говори лошо за мъртвите — прекъсна го тя и се запъти нагоре по стълбите.

Валандер се зачуди какво лошо има в идеята, че в иначе самотния живот на съседа му е имало жена.

Веднага щом се прибра вкъщи, го връхлетяха мисли за Мона. Запита се дали да ѝ се обади. Може би тя щеше да му позвъни вечерта? Опита се да се отърве от притеснението си, като започна да събира и изхвърля стари вестници. Отиде в банята и продължи с чистенето. Не след дълго осъзна, че там се е събрала повече мръсотия, отколкото бе очаквал. Търка над три часа, накрая реши, че стига толкова. Беше станало пет часът. Кипна вода, сложи картофи да се варят и се захвана да реже лук.

Телефонът извъня. Валандер помисли, че се обажда Мона, сърцето му заби учестено.

Оказа се, че го търси не приятелката му, а жена на име Мария. Едва след няколко секунди се сети, че така се казваше продавачката от магазинчето.

— Надявам се, че не ти преча — извини се тя. — Изгубих бележката, която ми остави. Не те открих в телефонния указател. Можех да се обадя на „Информация“, но вместо това позвъних в полицията.

Валандер подскочи.

— Какво им каза?

— Обясних, че търся полицай на име Курт Валандер и разполагам с важна информация. Отначало отказаха да ми дадат личния ти номер, но аз не се предадох.

— За кого попита, за младши разследващ полицай Курт Валандер ли?

— Не, просто за Курт Валандер. Какво значение има?

— Никакво — отговори облекчено той.

Клюките се разнасяха бързо в участъка. Ако научеха, че се е представил за младши разследващ полицай, щеше да си навлече

неприятности и да го скъсат от подигравки. Не желаше да започне кариерата си на криминален полицай по този начин.

— Попитах дали ти преча — повтори тя.

— Съвсем не.

— Мислих за Холен и неговите талони за залози. Впрочем той никога не печелеше.

— Откъде знаеш?

— Забавлявах се, като проверявах за кого залага. Правех го и с други клиенти. Твоят съсед не разбираше много-много от английски футбол.

„И Хемберг мислеше така — спомни си Валандер. — Поне в това вече не бива да има никакво съмнение.“

— Опитах се да си припомня телефонните му разговори — продължи тя — и се сетих, че няколко пъти той се обаждаше и на друг, не само на жената.

— На кого?

— На такси.

— Как разбра?

— Чух го да си поръчва кола. Даваше адреса на входа до магазина.

Валандер наостри уши и се замисли.

— Колко често се случваше това?

— Три или четири пъти. Винаги, след като първо бе позвънил на другия номер.

— Случайно да си чула къде е отивал?

— Не споменавах.

— Паметта ти не е никак лоша — похвали я той. — Помниш ли кога е провел тези разговори?

— Вероятно някоя сряда.

— Кога се случи за последен път?

Тя му отговори веднага и с пълна увереност:

— Миналата седмица.

— Сигурна ли си?

— Разбира се. Той си извика такси миналата седмица. На 28 май, ако искаш да знаеш.

— Добре, много добре.

— Ще ти помогне ли тази информация?

— Несъмнено.

— Но все още отказваш да ми обясниш какво се е случило?

— Не мога. Дори да исках.

— Ще ми разкажеш ли, след като разрешите случая?

Обеща ѝ да направи точно това. Затвори и се замисли върху наученото от нея. Какво означаваше то? Холен имаше жена някъде. Обаждаше ѝ се, а после си поръчваше такси.

Опита картофите. Не бяха готови. Сети се, че има добър приятел, който работи като шофьор на такси. Бяха съученици от първи клас, не изгубиха връзка с годините. Приятелят му се казваше Ларс Андершон, беше си записал телефона му от вътрешната страна на корицата на телефонния указател.

Намери номера и го набра. Вдигна съпругата на Ларс, Елин. Беше я срещал няколко пъти.

— Търся Ларс.

— Той е на работа, но е дневна смяна. Вероятно ще се върне след няколко часа.

Валандер я помоли да предаде на съпруга си да му се обади.

— Как са децата? — попита тя.

— Аз нямам деца.

— Значи, съм се объркала. Мислех, че имаш двама сина.

— За съжаление, не е така. Дори не съм женен.

— Не е задължително да си женен, за да имаш деца.

Полицаят се върна към картофите и лука. Пригответи си ядене от остатъците, които се бяха натрупали в хладилника. Мона все още не се бе обадила. Отново завая. Отнякъде се чуваше акордеон. Какво правеше всъщност? Съседът му се беше самоубил. Преди това бе глътнал скъпоценните си камъни. Някой се беше опитал да ги намери, а после в гнева си бе подпалил апартамента. На света имаше достатъчно глупаци и алчни хора. Да се самоубиеш, не беше престъпление. Нито пък да бъдеш алчен.

Стана шест и половина, а Ларс Андершон не се бе свързал с него. Реши да почака до седем и отново да го потърси.

В седем без пет телефонът иззвъня. Обаждаше се Ларс.

— Курсовете зачестяват, когато вали. Разбрах, че искаш да говориш с мен.

— Водя разследване — обясни Валандер. — Мисля, че би могъл да ми помогнеш. Става дума за шофьор, направил курс около три часа миналата сряда. От адрес тук, в „Русенгорд“. Извикал го е мъж на име Холен.

— Какво се е случило?

— Не съм упълномощен да споделя с теб — отвърна Валандер.

Чувстваше се все по-неудобно всеки път, когато използваше подобни уклончиви отговори.

— Ще измисля нещо. Централата в Малмьо е добре организирана. Можеш ли да ми дадеш повече подробности? Къде да се обадя после? В участъка?

— Най-добре се свържи с мен. аз съм този, който се занимава с разследването.

— От вкъщи?

— В момента да.

— Ще видя какво мога да направя.

— Колко време предполагаш, че ще ти отнеме?

— С повече късмет ще се справя бързо.

— Вкъщи съм си.

Сподели с приятеля си всичко, което знаеше. Затвори телефона и изпи едно кафе. Мона така и не се обаждаше. Валандер се замисли за сестра си и за историята, която баща му щеше да се види принуден да съчини, за да обясни внезапното заминаване на сина си. Ако изобщо споменеше, че той е бил там. Кристина често заставаше на страната на баща им. Валандер подозираше, че това се дължи на страхливост, че тя се бои от възрастния човек и неговите непостоянни настроения.

Пусна новините. Автомобилната индустрия се развиваше добре. Шведската икономика процъфтяваше. Продължиха с репортаж от изложба за кучета. Полицаят намали звука. Навън продължаваше да вали. Стори му се, че в далечината отеква гръмотевица, може би на летище „Бултофта“ кацаше самолет.

Приятелят му се обади отново в девет и десет.

— Оказа се точно така, както предполагаш — сподели той. — В централата цари ред и дисциплина.

Валандер придърпа лист хартия и химикалка към себе си.

— Курсът е бил до квартал „Орльов“ — съобщи Ларс. — Не е записано име. Шофьорът се казва Нурберг. Бихме могли да го издирим

и да го попитаме дали помни как е изглеждал клиентът му.

— Не съществува ли опасност да става дума за друг курс?

— Само един мъж е поръчал такси от този адрес в сряда.

— Закарали са го до „Орльов“?

— По-конкретно до „Смедсгатан“ 9, до захарната фабрика.

Наоколо има само стари къщи.

— В този квартал няма домове, които да се дават под наем.

Значи, на този адрес живее семейство или сам човек.

— Най-вероятно е така.

Младият човек си записа тази информация.

— Добре си се справил — похвали приятеля си той.

— Има и още нещо — добави Ларс. — Записан е и курс от „Смедсгатан“ до центъра. В четири часа, четвъртък сутринта. Шофьорът се казва Уре, но няма да успееш да го намериш. В момента е на почивка в Майорка.

„Нима шофьорите на такси могат да си позволят това? — учуди се полицаят. — Дали е, защото правят и нелегални курсове?“ Естествено, не сподели подозренията си със своя приятел, вместо това промълви:

— Възможно е това да се окаже важна информация.

— Все още ли нямаш кола?

— Нямам.

— Мислиш ли да отидеш там?

— Да.

— Ще ти дадат ли да използваш някоя от полицейските коли?

— Разбира се.

— Ако искаш, аз ще те закарам. Нямам по-сериозни ангажименти в момента, пък и не сме се виждали отдавна.

Валандер веднага прие. Ларс обеща да го вземе след половин час. Междувременно младият човек се обади на служба „Информация“ и ги помоли да му дадат телефона на абонат с адрес „Смедсгатан“ 9 в „Орльов“. Отговориха му, че номерът не е обявен.

Дъждът се засили, затова той си обу гумени ботуши и си облече непромокаемото яке. Застана до кухненския прозорец и видя как пристига приятелят му. Колата, която караше, нямаше табела на покрива, беше неговата собствена.

„Безумно начинание в безумно време — помисли Валандер, докато заключваше вратата на апартамента си. — Но по-добре, отколкото да стоя вкъщи и да чакам да се обади Мона. Ако ме потърси, докато ме няма, ще й е за урок.“

Ларс Андершон веднага започна да говори за училищните години. Полицаят не помнеше повечето неща, за които разказваше неговият приятел. Често мислеше, че Ларс става досаден с непрестанното си връщане към този период, сякаш той беше най-хубавата част от живота му до момента. За самия него училището бе представлявало сиво ежедневие, разнообразено единствено от часовете по география и история. Въпреки това уважаваше мъжа зад волана. Родителите му държаха пекарна в квартал „Лимхамн“. Двете момчета дълго време бяха неразделни. Винаги можеше да разчита на Ларс. Той приемаше приятелството сериозно.

Малмьо остана зад гърба им и скоро влязоха в „Орльов“.

— Често ли имате курсове дотук? — попита младият мъж.

— Случва се. Най-вече през уикенда. Хора, които искат да се приберат у дома, след като са се напили в Малмьо или Копенхаген.

— Имали ли сте неприятни изненади?

— В какъв смисъл?

— Обири? Заплахи? Знаем ли...

— Никога. Веднъж попаднах на шофьор, който се опита да ме изкара от пътя, но успях да му избягам.

Ларс спря точно пред адреса и посочи през мокрото стъкло на автомобила:

— Ето, „Смедсгатан“ 9.

Валандер отвори прозореца и присви очи в дъжда. Номер 9 беше най-крайната от редица от шест къщи. В един прозорец се виждаше светлина. Значи, някой си беше у дома.

— Няма ли да влезем? — изненада се приятелят му.

— Искам първо да огледам наоколо. Продължи малко по-нататък и паркирай. Аз ще сляза да хвърля едно око.

— Да дойда ли с теб?

— Няма нужда.

Полицаят слезе от колата и сложи качулката на якето на главата си. „Какво ще правиш сега? — запита се той. — Ще позвъниш на вратата и ще попиташ дали господин Холен случайно не е идвал на

гости миналата сряда между три следобед и четири сутринта? Ами ако става въпрос за изневяра? Какво ще кажа, ако ми отвори съпругът?“

Чувстваше се глупаво. „Държа се неразумно, детински и неоправдано — упрекна се младият мъж. — Единственото, което успях да докажа, е, че в «Орльов» има улица «Смедсгатан» 9.“

Въпреки колебанията си не се стърпя и прекоси улицата. До портата пред къщата беше монтирана пощенска кутия. Опита се да разчете името, написано там. В джоба на якето си носеше цигари и кибрит. С известни усилия успя да запали една от клечките и да различи името, преди дъждът да я изгаси.

„Александра Батиста“. Мария от магазинчето се оказа права — първото име на жената наистина започваше с А. Неговият съсед се беше обаждал на жена на име Александра. Оставаше му само да разбере дали тя живее сама, или е семейна. Хвърли поглед над оградата, за да провери дали в двора има детски велосипеди или нещо друго, което да му подсказва, че вътре живее повече от един човек. Не откри нищо.

Обиколи къщата. От другата ѝ страна се намираше незастроен парцел земя. Под една срутила се ограда бяха наредени няколко стари и разнебитени кофи за боклук. Това беше всичко. Задната страна на къщата беше тъмна. Единствено кухненският прозорец към улицата светеше. Усещането, че се е забъркал в нещо осъдително и безсмислено, се засили, но Валандер реши все пак да приключи разследването си. Прескочи ниската ограда и изтича до сградата. „Ако някой ме види, ще извика полицията и ще ме спипат — притесни се той. — По-нататъшната ми полицейска кариера ще отиде по дяволите.“

Въпреки това не се предаде. Реши да потърси телефона на семейство Батиста на следващия ден. Ако вдигнеше жена, щеше да ѝ зададе няколко въпроса. Ако му отговореше мъж, щеше просто да затвори.

Дъждът беше намалял. Валандер избърса лицето си. Тъкмо се канеше да се върне по пътя, по който беше дошъл, когато забеляза, че вратата към верандата зад къщата е отворена. „Вероятно имат котка и оставят вратата отворена, за да може животното да излиза и да се разхожда през нощта“, предположи той.

Това обяснение беше напълно логично, но полицаят инстинктивно усещаше, че нещо не е наред. Нямахше представа какво,

ала не можеше да се отърве от това усещане. Внимателно се приближи до вратата и се заслуша. Дъждът беше спрял напълно. В далечината се чу как някакъв камион минава по улицата и се изгубва нагоре по пътя. В дома на Александра Батиста цареше пълна тишина. Валандер се върна към предната страна на къщата.

От открития прозорец все още струеше светлина. Младият мъж се долепи до стената и наостри уши. Пак не успя да чуе нито звук. Бавно се надигна и надникна през прозореца.

Подскочи. На един от столовете седеше някаква жена, която се взираше в него. Той побягна към улицата. Във всеки момент някой щеше да излезе на стълбите и да извика за помощ. Или да пристигнат полицейски коли. Валандер се насочи към автомобила, в който го чакаше приятелят му, с бързи крачки и се хвърли на предната седалка.

— Случило ли се е нещо?

— Тръгвай! — извика вместо отговор полицаят.

— Накъде?

— Надалеч оттук! Обратно към Малмьо!

— Имаше ли някой вкъщи?

— Не ме питай! Запали колата и потегляй! Нищо друго не искам от теб!

Ларс направи точно това. Излязоха на главния път за Малмьо. Валандер се замисли за жената, която се бе взирала в него.

Отново го споходи усещането, че нещо не е наред.

— Отбий на следващия паркинг — помоли приятеля си той.

Ларс продължи да изпълнява инструкциите му. Спряха.

Младият полицаи мълчеше.

— Мислиш, че не бива да знам какво се случва ли? — предпазливо попита другият мъж.

Валандер не отговори. В лицето на жената имаше нещо. Нещо, което не можеше да определи.

— Карай обратно — заръча накрая той.

— Към „Орлов“?

По тона му полицаят долови, че поведението му е започнало да изнервя шофьора.

— Ще ти обясня после. Върни се на същия адрес. Включи таксиметъра, ако има такъв в колата.

— Не взимам пари от приятели! — възмути се Ларс.

Пътуваха до „Орльов“ в пълно мълчание. Дъждът беше спрял напълно. Валандер слезе от автомобила. Пред къщата нямаше никакви полицаи. Сякаш жената не го бе видяла. От кухненския прозорец продължаваше да струи светлина. Внимателно отвори портата. Отиде до прозореца. Няколко пъти си пое дълбоко дъх и за втори път се надигна.

Ако това, което си мислеше, се окажеше вярно, щеше да е много неприятно.

Изправи се на пръсти и здраво се хвана за перваза на прозореца. Жената все още седеше на стола и гледаше право към него със същото изражение на лицето.

Валандер обиколи къщата и отвори вратата към верандата. Различи една настолна лампа на светлината от улицата. Запали я. Събу ботушите си и отиде в кухнята.

Жената седеше на стола, но не гледаше към него. Взираше се в прозореца.

Около гърлото ѝ бе стегната верига на велосипед.

Полицаят усети силно сърцебиене.

Потърси телефона, откри го в антрето и се обади на участъка в Малмьо.

Беше десет и половина.

Помоли да го свържат с Хемберг. Съобщи му, че той е напуснал участъка около шест часа.

Валандер поиска домашния му телефон и веднага го набра.

Хемберг вдигна. По гласа му си личеше, че е спял и телефонът го е събудил.

Валандер му обясни как стоят нещата.

На един стол в къща в „Орльов“ имаше мъртва жена.

[1] Град в Централна Швеция. — Б.пр. ↑

[2] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[3] Шведски фонд, в който попадат средствата на всички починали без роднини. Парите в него се използват в подкрепа на деца и хора с увреждания. — Б.пр. ↑

[4] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[5] Град в Югоизточна Швеция. — Б.пр. ↑

[6] Област в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[7] [Корабостроителен завод в Швеция. — Б.пр. ↑](#)

3.

Хемберг пристигна в „Орльов“ малко след полунощ. Криминалистите вече се бяха захванали за работа. Валандер отпрати приятеля си, без да му обясни какво се е случило. Чака до портата, докато не пристигна първата полицейска кола. Говори с младшия разследващ полицаи. Той се казваше Стефансон и беше на неговата възраст.

— Познаваше ли я? — попита го другият мъж.

— Не.

— Тогава какво правиш тук?

— Ще кажа единствено на Хемберг.

Стефансон го погледна подозрително, но не му зададе повече въпроси.

Първото, което Хемберг направи, бе да отиде в кухнята. Дълго стоя и гледа мъртвата жена. Валандер забеляза как по-възрастният мъж оставя погледа си да блуждае из стаята. След няколко минути Хемберг се обърна към Стефансон. Младшият разследващ полицаи очевидно изпитваше голямо уважение към своя колега.

— Знаете ли коя е тя? — поинтересува се Хемберг.

Преместиха се във всекидневната. Върху масата в тази стая стоеше отворена дамска чанта, от която бяха извадени различни документи за самоличност.

— Александра Батиста-Линдстрьом — отговори Стефансон. — Шведска гражданка, родена в Бразилия през 1922 година. Дошла е тук след войната. Ако разбирам документите правилно, е била женена за швед на име Линдстрьом. Открих и свидетелство за развод от 1957 година. Тогава вече е имала шведско гражданство. По-късно е престанала да използва шведската си фамилия. Притежавала е спестовна книжка на името Батиста. Не Линдстрьом.

— Имала ли е деца?

Младшият разследващ полицаи поклати глава.

— Изглежда, е живеела сама. Говорихме със съседите. Нанесла се е тук веднага след като са построили къщата.

По-възрастният мъж кимна и се обърна към Валандер.

— Мисля, че ще е най-добре да се качим на втория етаж и да оставим криминалистите да работят на спокойствие.

Стефансон понечи да ги последва, но Хемберг го спря. На втория етаж имаше три стаи — спалня, празно помещение, в което откриха единствено голям долап, и стая за гости. По-възрастният полицай седна на леглото в стаята за гости, направи знак на младия човек да се настани на стола в единия ъгъл на помещението и измърмори:

— Имам само един въпрос. Как, по дяволите, се озова тук?

— Това е дълга история.

— Разкажи ми я накратко, но без да изпускаш важните подробности.

Валандер му разправи за талона за залози, телефонните разговори и такситата. Хемберг го слушаше с очи, вперени в пода. Продължи да мълчи известно време, след като младият полицай приключи историята си. Накрая промълви:

— Заслужаваш похвала, задето си открил, че някой е бил убит. Няма нищо лошо в упоритостта ти. Разсъждавал си доста добре, но си постъпил напълно погрешно. Полицаяте не провеждат самостоятелни и тайни разследвания, не си възлагат сами задачи. Ще ти кажа това само веднъж.

Валандер кимна, добре разбираше съображенията на по-възрастния мъж.

— Има ли още нещо, което трябва да знам? Освен откритията, които са те довели дотук?

Младият полицай спомена срещата си с Хелена в кантората на параходното дружество.

— Това ли е всичко?

— Да.

Валандер се бе подготвил за конско, ала Хемберг просто се изправи и му кимна да го последва. На стълбището спря и се обърна.

— Търсих те днес — сподели той. — Искях да ти съобщя, че балистичната експертиза е готова. Резултатите са точно такива, каквито очаквахме. Казаха ми, че си болен.

— Сутринта ме болеше стомахът. Имах някаква инфекция.

Хемберг го погледна насмешливо.

— Бързо ти е минало. Щом се чувстваш по-добре, ще ти позволя да останеш тук тази нощ. Възможно е да научиш нещо. Не пипай нищо, не се обаждай, но запомни всичко.

* * *

В три и половина отнесоха трупа в моргата. Малко след един пристигна Шунесон. Валандер се зачуди защо криминалистът въобще не изглежда уморен въпреки късния час. Хемберг, Стефансон и още един полицаи обиколиха апартамента, отвориха всички чекмеджета и шкафове, откриха много документи и ги струпаха на масата. Валандер присъства на разговора между един от съдебните лекари на име Йорне и Хемберг. Нямахше съмнение, че жената е била удушена. След първия си оглед Йорне откри признаци, че освен това е била ударена по тила. По-възрастният полицаи обясни, че за него е най-важно да разбере кога е умряла.

— Вероятно се е случило преди няколко дни — отговори съдебният лекар.

— Колко по-точно?

— Не обичам да гадая. Ще се наложи да проявиш търпение и да изчакаш да приключи с аутопсията.

След като Йорне си отиде, Хемберг се обърна към Валандер.

— Ти, естествено, разбираш защо му зададох този въпрос.

— Искаш да разбереш дали е умряла преди Холен.

Другият мъж кимна.

— Това би ни дало възможно обяснение за самоубийството му. Не е необичайно един убиец да се самоубие.

Хемберг се настани на дивана във всекидневната. Стефансон разговаряше с полицейския фотограф в антрето.

— Едно знаем със сигурност — заяви по-възрастният полицаи след известно мълчание. — Жената е била убита, докато е седяла на стола. Някой я е ударил по главата. По пода и мушамата има петна от кръв. След това е била удушена. Това ни дава известни отправни точки.

Погледна многозначително към младия мъж.

„Изпитва ме — осъзна Валандер. — Иска да разбере дали ставам за тази работа.“

— Най-вероятно жената е познавала убиеца си — предположи той.

— Правилно. Какво друго?

Младият полицай се замисли. Какво друго заключение би могъл да си извади от фактите, с които разполагаха? Поклати глава.

— Използвай очите си — посъветва го Хемберг. — Имаше ли нещо на масата? Чаша? Няколко чаши? Как беше облечена тя? Едно на ръка е, че Батиста е познавала убиеца. Нека за наше улеснение предположим, че той е бил мъж. Каква е била връзката между тях?

Валандер разбра какво се иска от него. Изнерви се, че не бе осъзнал накъде бие другият полицай.

— Тя беше по нощница и халат. Човек обикновено не посреща гости в такъв вид.

— Как изглеждаше спалнята й?

— Леглото не беше оправено.

— Следователно?

— Естествено е да предположим, че е имала връзка с мъжа, който я е убил.

— И?

— На масата нямаше нищо, но до камината стояха няколко неизмити стъклени чаши.

— Ще бъдат изследвани. Какво са пили? Оставени ли са пръстови отпечатъци по тях? Празните чаши често разказват изключително интересни истории.

Хемберг се изправи. Изглеждаше уморен.

— Тоест знаем много — добави той. — И тъй като нищо не намеква за влизане с взлом, ще изходим от предположението, че за убийството е имало други, лични мотиви.

— Това не обяснява пожара в апартамента на Холен — намеси се Валандер.

По-възрастният мъж го погледна изпитателно.

— Избързваш. Най-добре е да действаме спокойно и методично. Знаем определени неща с почти пълна сигурност. Изхождаме от тях. Това, което не знаем или в което не сме сигурни, ще трябва да почака.

Не можеш да наредиш пъзел, ако половината от парчетата все още са в кутията.

Стигнаха до антрето. Стефансон бе приключил разговора си с фотографа, говореше по телефона.

— Как стигна дотук? — попита Хемберг.

— С такси.

— Ще те закарам до вас.

По-възрастният полицаи мълча по време на цялото пътуване до Малмьо. Караха през мъгла и лек ръмеж. Хемберг остави младия човек пред къщата в „Русенгорд“, като, преди да потегли, му заръча:

— Свържи се с мен утре, ако се чувстваш здрав.

Валандер се прибра в апартамента си. Навън беше светло. Мъглата бе започнала да се вдига. Легна си, без да се съблече, и заспа почти веднага.

Събуди се, защото на вратата се звънеше. Сънливо и олюлявайки се, отиде да отвори. На прага стоеше сестра му Кристина.

— Преча ли?

Полицаят поклати глава и я пусна да влезе.

— Работих цяла нощ — обясни той. — Колко е часът?

— Седем. Днес ще ходя в Льодеруп с татко, но реших първо да се видя с теб.

Младият човек я помоли да направи кафе, докато той се измие и преоблече. Дълго плиска лицето си със студена вода. Успя да прогони дългата нощ от тялото си и се върна в кухнята. Кристина вдигна очи и се усмихна:

— Ти си от малкото мъже с къса коса, които познавам.

— Бог знае, че съм се опитвал да си пусна дълга коса, но не ми отива. И брада не мога да си пусна, кара ме да изглеждам глупаво. Мона заплаши да ме остави, щом я видя.

— Как е тя?

— Добре.

Валандер се запита дали да не сподели със сестра си какво се е случило, да спомене мълчанието, настъпило между него и неговата приятелка.

В миналото, докато двамата живеяха заедно, той и Кристина бяха много близки и си доверяваха всичко. Въпреки това реши да си замълчи. След като сестра му се премести в Стокхолм, отношенията

им се промениха, чуваха се рядко и почти не поддържаха контакт един с друг.

Полицаят седна на масата и попита:

— Как си?

— Добре.

— Татко каза, че си срещнала мъж, който се занимава с бъбреци.

— Той е инженер и работи по изготвянето на нов апарат за диализа.

— Не съм съвсем сигурен какво е това, но звучи сложно.

Валандер се досети, че тя е дошла поради определена причина. Личеше си по изражението на лицето ѝ.

— Нямам представа как, но винаги знам, когато имаш да ми кажеш нещо — сподели той.

— Не разбирам как може да се държиш с татко по този начин.

Думите ѝ го смаяха.

— Какво искаш да кажеш?

— Как мислиш? Не му помагаш да си стегне багажа. Отказваш дори да видиш къщата му в Льодеруп. Преструваш се, че не го познаваш, когато го срещаш на улицата.

Младият мъж поклати глава.

— Татко ли ти каза всичко това?

— Да. Беше много разстроен.

— Нито едно от тези обвинения не е вярно.

— Не съм те виждала, откакто пристигнах. Той се мести днес.

— Не ти ли съобщи, че бях там? Та той едва не ме изхвърли!

— Нищо подобно не ми е споменавал.

— Не бива да се връзваш на приказките му. Поне не и що се отнася до мен.

— Значи, ме е излъгал?

— Да. Дори не ми съобщи, че си е купил къща. Не иска да ми я покаже, не ми казва колко струва. Отидох да му помогна да си стегне багажа, но без да искам, изпуснах една стара чиния. Той направи голям проблем от това. Винаги спирам и разговарям с него, щом го срещна на улицата. Дори когато той изглежда смешно.

Забеляза, че сестра му не е убедена във верността на думите му. Изнерви се. Как смееше да му чете конско? Напомняше му за майка им или за Мона. Дори за Хелена. Никак не харесваше жените, които

обичаха да си врат носа в чуждите работи и се опитваха да диктуват поведението му.

— Не ми вярваш — констатира той. — А би трябвало. Не забравяй, че ти живееш в Стокхолм. Старецът непрекъснато ми виси на главата. Има разлика.

Телефонът иззвъня. Беше седем и двайсет. Валандер вдигна слушалката. Обаждаше се Хелена.

— Звънях ти вчера вечерта — съобщи тя.

— Бях на работа.

— Никой не ми вдигна. Помислих, че съм сбъркала телефона, затова се обадох на Мона и я попитах за номера ти.

Полицаят едва не изпусна телефонната слушалка.

— Какво си направила?

— Обадох се на Мона и я попитах за номера ти — повтори тя.

Веднага му станаха ясни последствията от това обаждане — приятелката му щеше да се побърка от ревност. Отношенията им щяха да се влошат още повече.

— Там ли си? — попита Хелена.

— Да, просто в момента сестра ми ми е на гости.

— Аз съм на работа. Обади ми се.

Валандер затвори и се върна в кухнята. Кристина го погледна учудено.

— Болен ли си?

— Не, но няма да е зле да отида на работа.

Разделиха се в коридора.

— Би трябвало да ми вярваш — промълви той. — Човек невинаги може да разчита на това, което говори татко. Предай му много поздрави от мен и му кажи, че ще се отбия веднага щом ми се отвори възможност. Ако все още съм добре дошъл и някой ми обясни къде се намира новата му къща.

— В покрайнините на Льодеруп. Първо минаваш покрай един универсален магазин, после продължаваш по тесен път с дървета от двете страни. Тя е вляво от него, заобиколена е от каменна стена. Има черен покрив и е много хубава.

— Била ли си там?

— Вчера занесохме първата част от багажа натам.

— Знаеш ли колко е платил за нея?

— Не.

Сестра му си тръгна. Валандер ѝ помахаша от кухненския прозорец. Потисна гнева, причинен от думите на баща му. По-сериозно бе казаното от Хелена. Обади ѝ се. Удари слушалката във вилката, след като му съобщи, че тя е заета с друг разговор. Рядко губеше контрол, но този път нервите му не издържаха. Пак позвъни. Все още беше заето. „Мона ще сложи край на връзката ни — притесни се той. — Ще помисли, че отново съм започнал да ухажвам Хелена. Няма смисъл да ѝ обяснявам каквото и да било. Няма да ми повярва.“ Отново се опита да се свърже с офиса на бившата си приятелка. Този път получи отговор.

— Какво искаше да ми кажеш?

— Не те ли е срам да се държиш толкова грубо? Та аз се опитвам да ти помогна! — скара му се тя.

— Налагаше ли се да се обадиш на Мона?

— Тя знае, че вече не се интересувам от теб.

— Така ли? Значи, не я познаваш?

— Нямам намерение да те моля за извинение, задето съм проверила какъв е телефонът ти.

— Какво искаше да ми кажеш?

— Капитан Верке ми помогна. Помниш ли? Споменах, че при нас работи стар морски капитан.

Валандер помнеше.

— На масата пред мен се намират копия на списъци с матроси и машинисти, работили за шведски параходни дружества през последните десет години. Предполагам, имаш представа, че става дума за много хора. Между другото, сигурен ли си, че онзи мъж е плавал само на шведски кораби?

— В нищо не съм сигурен.

— Ела да вземеш списъците, когато ти е удобно. Само имай предвид, че следобед съм на заседание.

Обеща да отиде още преди обед. Обмисли дали да не се обади на Мона, но не го направи. Не смееше.

Беше станало осем без десет. Полицаят облече якето си.

Мисълта, че ще патрулира цял ден, влоши настроението му още повече.

Канеше се да излезе, когато телефонът отново иззвъня. „Мона — предположи той. — Обажда се да ми каже да вървя по дяволите.“ Пое си дълбоко дъх и вдигна слушалката.

Търсеше го Хемберг.

— Как е стомашната ти инфекция?

— Тъкмо бях на път към участъка.

— Добре. Ела при мен. Говорих с Лохман. Ти си свидетел, с когото трябва да поговорим. Никакво патрулиране днес. Ще ти се разминат и акциите в наркоманските квартали.

— Идвам.

— Ела в десет часа. Можеш да присъстваш на срещата на разследващия екип. Ще обсъдим какво сме научили досега за убийството в „Орлов“.

Хемберг затвори. Валандер погледна часовника си. Имаше време да отиде и да вземе документите, които го чакаха в кантората на параходното дружество. На стената в кухнята бе окачено разписанието на автобусите от и до „Русенгорд“. Ако побързаше, нямаше да се наложи да чака дълго.

Срещна Мона пред входната врата. Не бе очаквал това. Още по-малко бе очаквал това, което последва. Тя се приближи до него и го зашлеви по лявата буза. После се обърна и си тръгна.

Поведението на приятелката му толкова го изненада, че изобщо не успя да реагира. Бузата му гореше, някакъв мъж, който заключваше вратата на колата си, го погледна любопитно.

Мона вече беше изчезнала. Полицаят бавно продължи към спирката. В стомаха му бе заседнала буца. Никога не си бе представял, че тя би могла да реагира толкова остро.

Автобусът пристигна. Младият мъж отпътува към центъра на града. Мъглата се бе вдигнала, но небето беше покрито с облаци. Ръмежът от сутринта упорито продължаваше. Валандер имаше чувството, че главата му е абсолютно празна. Снощните случки вече не съществуваха. Жената, която седеше мъртва на стола в кухнята си, бе само сън. Единствено конфликтът с приятелката му беше истински.

„Трябва да поговоря с нея — помисли той. — Не сега, докато е разстроена. Довечера.“

Слезе от автобуса. Кожата му все още пареше. Беше го ударила силно. Огледа се във витрината на един магазин. Червенината на

бузата му ясно си личеше.

Застина, подвоуми се как би било най-правилно да постъпи. Трябваше да поговори с Ларс Андершон колкото се може по-скоро. Да му благодари за помощта и да му обясни какво се беше случило миналата вечер.

Сети се за къщата в Льодеруп, която никога не беше виждал. За дома от детството си, който семейството му вече не притежаваше.

Тръгна. Нищо нямаше да се подобри, ако останеше на мястото си.

Взе издутия плик, който Хелена му бе оставила на пропуската.

— Трябва да говоря с нея — обясни Валандер на служителката.

— Заета е — получи отговор той. — Помоли ме да ви предам това.

Той се досети, че тя още му е сърдита заради сутрешния разговор и не иска да го вижда. Не му беше трудно да я разбере.

Пристигна в участъка малко след девет. Отиде в стаята си и за свое облекчение откри, че там не го чака никой. Още веднъж помисли върху случилото се тази сутрин. Ако се обадеше във фризьорския салон, в който работеше Мона, щяха да му кажат, че тя е заета. Налагаше се да почака до вечерта.

Отвори плика и се изуми, като видя какви дълги списъци с имена на моряци бе успяла да намери Хелена. Потърси името на Холен, но не го откри. Намери матрос Холе, работил основно за параходно дружество „Гренге“, и старши машинист Хален, плавал с параходно дружество „Йонсон“, но не откри съседа си. Остави списъците настрана. Ако те бяха пълни, се оказваше, че Холен е служил на кораби, които не са били част от шведската търговска флота. Какво изобщо се надяваше да открие? Обяснение, но за какво?

Беше изгубил около четирийсет и пет минути в разглеждането на списъците. Изправи се и се качи на втория етаж. В коридора се натъкна на началника си, инспектор Лохман, който веднага се поинтересува:

— Не трябваше ли да си при Хемберг днес?

— Там отивам.

— Какво си правил в „Орльов“?

— Това е дълга история.

Шефът му поклати глава и продължи по пътя си с бързи крачки. Валандер изпита облекчение, задето не му се налагаше да посещава

мрачните и потискащи наркомански квартали.

Хемберг седеше в кабинета си и прелистваше някакви документи. Както обикновено, краката му се намираха върху бюрото. Вдигна поглед, когато младият човек застана на прага на отворената врата.

— Какво се е случило с теб? — попита той и посочи бузата на Валандер.

— Ударих се в една врата.

— Точно така казват и малтретираните съпруги, които не искат да издадат съпрузите си — отвърна спокойно по-възрастният полицай и седна както трябва на стола.

Валандер усети, че другият мъж го наблюдава. Беше му все по-трудно да разбере какво действително мисли Хемберг. Той сякаш се изразяваше двусмислено, налагаше се слушателят непрекъснато да търси истинското значение на думите му.

— Все още чакаме окончателен резултат от Йорне — съобщи по-възрастният полицай. — Тези неща отнемат време. Засега няма как да определим точно кога е умряла жената, така че не можем и да проверим дали е вярна теорията, че Холен я е убил, а после се е прибрал вкъщи и се е застрелял от разкаяние или страх.

Хемберг се изправи и взе документите, които допреди малко бе прелиствал, под ръка. Валандер го последва до една зала за срещи в дъното на коридора. Там вече ги очакваха няколко криминални полицаи. Сред тях беше и Стефансон, който хвърли неодобрителен поглед към Валандер. Шунесон чистеше ноктите си с клечка за зъби и изглеждаше напълно погълнат от това занимание. В залата се намираха и двама познати на младия полицай — Хьорнер и Матсон. Хемберг седна начело на дългата маса, посочи един стол на Валандер и го подкани да седне.

— Нима имаме нужда от помощта на редовата полиция? — попита Стефансон. — Няма ли си достатъчно работа с тези проклети демонстрации?

— Не се притеснявай, не се е стигнало дотам — успокои го Хемберг. — Курт Валандер е тук, защото откри жената в „Орльов“.

Явно единствено Стефансон гледаше неодобрително на присъствието на редовия полицай. Останалите му кимнаха приятелски. Като че ли по-скоро се радваха, че е дошло подкрепление. Шунесон

остави клечката за зъби настрана. Очевидно това бе знак, че срещата може да започне. Валандер отбеляза методичността, с която работеше разследващият екип. Изхождаха предимно от съществуващи факти, но също така си позволяваха, основно Хемберг, да изказват предположения. Защо бе убита Александра Батиста? Каква е била връзката ѝ с Холен? Разполагаха ли с други следи?

— Получих оценка на диамантите в корема на бившия моряк — обади се Хемберг към края на срещата. — 150 000 крони. Доста пари. В тази страна са убивали и за много по-малко.

— Преди няколко години разбиха главата на таксиметров шофьор с желязна тръба само за 22 крони — даде пример Шунесон.

Хемберг обиколи масата с поглед.

— Съседите? — попита той. — Видели ли са нещо? Чули ли са нещо?

Матсон прелисти записките си и отвърна:

— Не са забелязали нищо. Тя е живеела изолирано. Рядко е излизала, и то само за да напазарува. Не е посрещала гости.

— Нима никой не е срещал Холен? — учуди се Хемберг.

— Явно, да. Най-близките съседи на Батиста ми направиха впечатление на обикновени шведски граждани. С други думи, изглеждаха извънредно любопитни.

— Кога са я видели за последен път?

— По този въпрос разполагам с леко противоречива информация. От отговорите на съседите предполагам, че е било преди няколко дни, два или три.

— Имаме ли представа с какво се е прехранвала?

Дойде ред на Хьорнер:

— Изглежда, е получавала годишна рента с донякъде неизяснен произход. Идвала е от банка в Португалия с филиали в Бразилия. Винаги минава дълго време, докато се разбереш с банките. Не е работела. По съдържанието на гардеробите, хладилника и килера ѝ личи, че е живеела скромно.

— А къщата?

— Била е платена в брой от бившия ѝ съпруг.

— Къде е той?

— В гроба — отвърна Стефансон. — Починал е преди няколко години. Погребан е в Карлскуга^[1]. Оженил се е повторно. Говорих с

неговата вдовица. Получи се малко неловко, късно осъзнах, че тя дори не е подозирала, че нейният съпруг е бил женен преди. Най-вероятно Батиста не е имала деца.

— Възможно е — съгласи се Хемберг и се обърна към Шунесон.

— Работим — отвърна той. — Открихме отпечатъци от пръсти по чашите. Били са пълни с червено вино. Испанско, мисля. Сравняваме съдържанието им с една празна бутилка, която намерихме в кухнята. В момента проверяваме дали някои от отпечатъците съществуват в регистъра. После, естествено, ще ги сравним и с тези на Холен.

— Трябва да проверим дали той не фигурира в регистъра на Интерпол — предложи Хемберг. — В такъв случай ще се наложи да почакаме малко по-дълго.

— Можем спокойно да предположим, че тя е пуснала убиеца да влезе — добави Шунесон. — Няма следи от влизане с взлом по прозорците или вратите. Но не бива да изключваме и възможността той да е разполагал със собствен ключ. Проверихме връзката с ключове на Холен, ала не открихме ключ към нейната къща. Нашият приятел Валандер ни обясни, че вратата към верандата е била откритата. Тъй като Батиста не е имала котка или куче, най-вероятно я е оставила отворена, за да се проветри. Явно не се е страхувала или не е очаквала, че нещо ще се случи. Възможно е извършителят да е влязъл оттам. Задната страна на къщата е по-закътана.

— Други следи?

Хемберг не се предаваше.

— Нищо, заслужаващо внимание.

Хемберг побутна документите, разпръснати на масата пред него, и заключи:

— Значи, ни остава само да не спираме да работим. Дано съдебните лекари побързат. Ще е добре, ако успеем да свържем Холен с убийството. Лично аз вярвам, че е така. Важно е да продължим да говорим със съседите и да се ровим в миналото.

Хвърли поглед към Валандер.

— Има ли нещо, което би искал да добавиш? Все пак ти я намери.

Младият полицаи поклати глава, устата му пресъхна.

— Не забелязах нищо, различно от това, което вече обсъдихте.

Хемберг забарабани с пръсти по масата и заяви:

— Тогава няма нужда да седим повече тук. Някой знае ли какво има за обяд днес?

— Херинга — осведоми го Хьорнер. — Обикновено е вкусна.

Хемберг покани Валандер да обядват заедно, но той отказа. Апетитът му се бе изпарил. Искаше да остане сам и да помисли. Отиде в стаята си, за да си вземе якето. През прозореца видя, че ръмежът е спрял. Тъкмо се канеше да излезе, когато един от колегите му влезе вътре и хвърли униформената си шапка върху една от масите.

— Дявол да го вземе! — възкликна той и се строполи на един стол.

Казваше се Йорген Берглунд, беше израснал във ферма в покрайнините на Ландскруна. Понякога Валандер трудно разбираше диалекта му.

— Изчистихме два наркомански квартала — сподели неговият колега. — Намерихме тринайсетгодишно момиче, издирвано от родителите си от седмици. Един от наркоманите миришеше толкова лошо, че се наложи да си запушим носовете. Друг ухапа Першон по крака, когато се опитахме да го преместим. Какво се случва в тази страна? Ти защо не беше с нас?

— Хемберг ме извика — отвърна младият човек. — А на първия ти въпрос нямам отговор.

Взе якето си и напусна стаята. Една от телефонистките го спря на пропуската.

— Имаш съобщение — предаде му тя и му подаде бележка през прозорчето на гишето.

На листчето бе написан телефонен номер.

— Какво е това? — попита той.

— Някакъв мъж се обади и обясни, че е твой далечен роднина. Не беше сигурен дали все още го помниш.

— Спомена ли името си?

— Не, но звучеше доста стар.

Валандер погледна телефонния номер. В началото беше даден областен код 0411. „Не е възможно! — помисли невярващо той. — Татко се обажда и се представя за далечен роднина, когото може би не помня.“

— Къде се намира Льодеруп? — поинтересува се младият човек.

- Вероятно в полицейския район на Юстад.
- Не питам за полицейския район, а за областния код.
- Този на Юстад.

Валандер пхна бележката в джоба си и тръгна. Ако имаше кола, щеше да замине направо за Льодеруп и да попита баща си какво е мислил, докато е провеждал този разговор. Щом получише отговор, щеше да му съобщи, че отгук нататък между тях нямаше да има никакъв контакт. Никакви вечери, прекарани в игра на покер, никакви телефонни разговори. Щеше да обещае да присъства на погребението му, което се надяваше да не закъснее много, но нищо повече.

Тръгна по „Фискехамнсгатан“. Сви по „Слотсгатан“ и продължи през Кунгспаркен^[2]. „Имам два проблема — осъзна той. — Най-големият и най-важният е Мона. Вторият е баща ми. Трябва да разреши и двата колкото се може по-скоро.“

Седна на една пейка в парка и се загледа в няколко сиви врабчета, къпещи се в локва. Зад храстите спеше някакъв пияница. „Трябва да го вдигна — сети се полицаят. — Да му помогна да седне или да се погрижа да го заведе до участъка, където да поспи, докато се освести. Ала точно сега не ме е грижа за него. Ще си остане там, където е.“

Изправи се и продължи по пътя си. Излезе от Кунгспаркен и се озова на „Регементсгатан“. Все още не беше огладнял. Въпреки това се спря пред една будка за хотдог на площад „Густав Адолф“ и си купи наденичка в хлебче. Изяде я и се върна в участъка.

Беше станало един и половина. Хемберг беше зает. Валандер нямаше представа какво се очаква от него. Трябваше да попита Лохман какви задачи са му възложени за следобеда, но не го направи. Вместо това взе списъците от Хелена. Отново провери имената. Опита се да си представи лицата и живота на тези хора. Матроси и машинисти. В полето до заеманата длъжност бяха дадени рождените им дати. Остави документите настрана. От коридора се чуваше подигравателен смях.

Насочи мислите си към Холен. Неговият съсед бе оставял талони за залози, инсталирал допълнителна ключалка и накрая се бе самоубил. По всичко личеше, че теорията на Хемберг ще се окаже вярна. Поради някаква причина Холен бе убил Александра Батиста, а после бе сложил край на живота си.

Тук Валандер удряше на камък. Теорията на по-възрастния мъж беше напълно логична и очевидна. Въпреки това той я намираше за куха. Обвивката ѝ беше правилна. А съдържанието? Все още имаше много неясноти. Не на последно място, тази теория не отговаряше на впечатлението, което му бе направил неговият съсед. Не бе забелязал у него склонност към силни емоции или насилие. Разбира се, дори най-затворените хора имаха хаотични и насилствени епизоди при особени обстоятелства. Способен ли бе Холен да отнеме живота на жената, с която е имал връзка?

„Нещо липсва — заключи младият мъж. — Обвивката е лишена от съдържание.“

Опита се да помисли по-задълбочено, но не стигна доникъде. Разсеяно гледаше списъците на масата. Без да е напълно сигурен защо, започна да проверява всички рождени дати в дясното поле. На колко години беше съседът му? Спомни си, че е роден през 1898 година, но на коя дата? Обади се в централата и помоли да го свържат със Стефансон. Той веднага вдигна телефона.

— Търси те Валандер. Чудя се дали случайно не знаеш рождената дата на Холен.

— Искаш да го поздравяваш по случай рождения му ден ли?

„Не ме харесва — каза си Валандер. — Но когато му дойде времето, ще докажа, че съм много по-добър криминален полицай от него.“

— Хемберг ме помоли да проверя нещо — излъга той.

Стефансон остави слушалката настрана. Чу се как прелиства някакви документи.

— 17 септември 1898 година — съобщи той накрая. — Още нещо?

— Това беше всичко — отвърна Валандер и затвори.

Отново придърпа списъците към себе си.

В третия откри това, което подсъзнателно бе знаел, че търси. Машинист, роден на 17 септември 1898 година, на име Андерс Хансон. Същите инициали като Артур Холен.

Прегледа останалите документи, за да се увери, че няма други моряци, родени на същата дата. Откри матрос, роден на 19 септември 1901 година. Това бе най-близкото попадение. Взе телефонния указател и потърси телефона на Шведската църква. Двамата с Холен живееха в

една и съща къща, трябваше да са записани в една и съща енория. Набра номера и зачака. Отговори му някаква жена. Валандер реши, че нищо не му пречи отново да се представи за криминален полицай.

— Името ми е Валандер, работя в криминалната полиция — подхвана той. — Става дума за смъртен случай отпреди няколко дни. Обаждам се от отдел „Тежки престъпления“.

Даде името, адреса и ЕГН-то на съседа си.

— Какво искате да знаете? — попита жената.

— Дали има информация за това, че Холен евентуално е имал друго име.

— Сменил е фамилията си?

„По дяволите! — сети се младият мъж. — Хората обикновено сменят само фамилията си.“

— Ще проверя — обеща му тя.

„Сбърках — осъзна Валандер. — Действам, преди да съм обмислил идеите си достатъчно добре.“

Запита се дали да не затвори, но жената щеше да се чуди, да реши, че разговорът е бил прекъснат, и да го потърси в участъка. Изчака. Мина дълго време, преди отново да чуе гласа ѝ.

— Тъкмо регистрират смъртния случай — обясни тя. — Затова се забавих. Имахте право.

Полицаят се изправи в стола.

— Фамилията му е била Хансон. Сменил я е през 1962 година.

„Правилно — помисли Валандер. — Но и грешно.“

— Първото име — намеси се той. — Какво е то?

— Андерс.

— Би трябвало да е Артур.

Отговорът ѝ го изненада.

— Така е. Явно е имал родители, които са обичали имената или не са успели да постигнат съгласие. Кръстили са го Ерик Андерс Артур Хансон.

Младият мъж затаи дъх. След малко пророни:

— Благодаря ви за помощта.

Прииска му се да се свърже с Хемберг веднага щом затвори телефона, но остана на мястото си. Нямаше представа каква стойност има неговото откритие. „Ще проверя сам — реши той. — Няма нужда никой да научава за тази информация, ако тя не води доникъде.“

Взе бележника си и обобщи наученото досега. Какво знаеше? Артур Холен бе сменил името си преди седем години. Линеа Алмквист веднъж спомена, че съседът му се е нанесъл в началото на шейсетте години. Вероятно беше точно така.

Валандер застина с химикалката в ръка. Отново се обади на Шведската църква. Отговори му същата жена.

— Забравих нещо — извини се той. — Бихте ли могли да ми кажете кога Холен се е преместил в „Русенгорд“?

— Искате да кажете Хансон — поправи го тя. — Ще проверя.

Този път не се наложи да чака дълго.

— Регистрирал е промяната в адреса си на 1 януари 1962 година.

— Къде е живял преди това?

— Нямам представа.

— Мислех, че църквата има достъп до тази информация.

— Живял е в чужбина. Не разполагаме с точен адрес.

Младият мъж кимна.

— Това е всичко. Обещавам да не ви безпокоя повече.

Полицаят се върна към бележките си. Хансон се мести в Малмьо от някакъв непознат чуждестранен регион през 1962 година и едновременно с това сменя името си. Няколко години по-късно започва връзка с жена от „Орльов“. Не се знае дали са се познавали преди. След няколко години тя е убита, а той слага край на живота си. Редът на събитията предстоеше да бъде уточнен. Холен се застрелва, след като е попълнил талон за залози, инсталирал допълнителна ключалка и глътнал скъпоценни камъни.

Валандер направи гримаса. Не успяваше да открие правилната отправна точка. „Какво би накарало един човек да смени името си? — запита се той. — Желание да стане невидим? Недостъпен? Или за да не знае никой кой е или къде е бил?“

Кой е или къде е бил?

Полицаят се замисли. Никой не бе познавал Холен. Той беше самотник. Ала бе напълно възможно да съществуват хора, които да са познавали мъжа на име Андерс Хансон. Как би могъл да ги открие?

Припомни си една случка от миналата година, която навярно щеше да му помогне да се доближи до разплитането на загадката. Няколко пияници се бяха сбили до фериботния терминал за Дания. Той участва в разтървяването им. Един от замесените бе датски моряк на

име Холгер Йесперсен. Младият полицаи разбра, че датчанинът е бил въввлечен в боя против волята си, и изтъкна това пред началника си. Настоя, че Йесперсен не е направил нищо. В резултат на неговата намеса пуснаха моряка, задържаха останалите, а Валандер забрави за инцидента.

Няколко седмици по-късно Йесперсен се появи на прага му с бутилка датска ракия в знак на благодарност. Полицаят така и не разбра как другият мъж го бе открил, но го покани да влезе. Морякът обясни, че има проблеми с алкохола, но само на периоди. Между тях работеше на различни кораби като машинист. Разправяше увлекателни истории и като че ли познаваше всички скандинавски моряци от последните петдесет години. Сподели, че обикновено прекарва вечерите си в един бар в „Нюхавен“^[3]. Когато беше трезвен, пиеше кафе. През останалото време — бира. Винаги ходеше на едно и също място, освен ако не се намираше някъде в открито море.

„Йесперсен ще знае или ще може да ми даде съвет“, помисли Валандер.

Взе бързо решение. Ако имаше късмет, датският моряк щеше да е в Копенхаген и нямаше да е в един от пиянските си периоди. Беше около три часът. Щеше да посвети остатъка от деня си на пътуване до Копенхаген и обратно. Не мислеше, че ще забележат отсъствието му в участъка, но възнамеряваше да проведе още един разговор, преди да прекоси Йоресунд. Решението да замине за Копенхаген му бе вдъхнало необходимата увереност. Набра номера на фризьорския салон, в който работеше Мона.

Вдигна Карин, собственичката на салона. Валандер я бе срещал няколко пъти. Смяташе я за любопитна жена, която обича да си пъха носа в чуждите работи, но Мона я харесваше. Обясни кой е и я помоли да предаде съобщение на приятелката му.

— Защо не говориш ти с нея? — попита Карин. — Една жена чака да се погрижа за прическата ѝ.

— В момента съм на заседание — отговори полицаят и се постара да звучи зает. — Просто ѝ кажи, че ще ѝ се обадя най-късно в десет вечерта.

Тя обеща да го направи.

Краткият разговор го накара да се изпоти, но бе доволен, че е успял да го проведе.

Валандер напусна участъка и стигна точно навреме за ферибота в три часа. В миналото често ходеше до Копенхаген. Отначало сам, после с Мона. Харесваше града, той беше много по-голям от Малмьо. Понякога посещаваше Кралския театър, когато имаше оперен спектакъл, от който се интересуваше.

Не обичаше корабите с подводни криле, които бяха започнали да използват напоследък. Пътуването приключваше прекалено бързо. Старите фериботи го караха да усети, че между Швеция и Дания действително съществува някакво разстояние, че когато прекосява Йоресунд, пътува към чужбина. Седна, загледа се през прозореца и си поръча кафе. „Някой ден сигурно ще построят мост тук. Вероятно, след като умра“, помисли той.

Слезе от ферибота в Копенхаген и забеляза, че отново е започнало да ръми. Корабът хвърли котва в „Нюхавен“. Йесперсен му беше обяснил къде се намира неговото любимо заведение. Обзет от леко притеснение, Валандер пристъпи в мрачния бар. Часът беше четири без петнайсет. Огледа се. По масите бяха пръснати хора, пиещи бира.

Отнякъде се чуваше радио или грамофон. Датчанка пееше изключително сантиментална песен. Морякът още не беше дошъл. Барманът решаваше кръстословицата в някакъв вестник, разтворен на бара. Вдигна поглед, когато младият полицаи се приближи към него и си поръча бира.

Мъжът му връчи бутилка „Туборг“.

— Търся Йесперсен — обясни Валандер.

— Холгер? Той ще дойде след около час.

— Значи, не е в открито море?

Барманът се усмихна.

— Ако беше така, едва ли щеше да може да дойде след час.

Обикновено е тук към пет.

Валандер седна на една маса и зачака. Сантименталният женски глас бе заменен от сантиментален мъжки глас. Ако Йесперсен се появеше към пет часа, Валандер щеше да успее да се прибере в Малмьо навреме, за да се обади на Мона. Опитва се да измисли какво да й каже. Нямаше да се преструва, че не знае защо го е зашлевила. Щеше да й обясни защо се е свързал с Хелена. Нямаше да се откаже, докато тя не му повярва.

На една от масите спеше някакъв мъж. Барманът беше погълнат от кръстословицата си. Времето минаваше бавно. Понякога вратата се отваряше и вътре се промъкваше дневна светлина. Хората идваха и си отиваха. Полицаят погледна часовника си. Пет без десет. Йесперсен още не беше дошъл. Валандер беше огладнял, поръча си наденички и още един „Губорг“. Имаше чувството, че барманът се мъчи с една и съща дума от около час.

Стана пет. От датчанина нямаше и следа. „Няма да дойде — отчая се младият човек. — Точно днес е решил да кривне от правия път и пак е започнал да пие.“

Влязоха две жени. Едната си поръча шот и седна на една от масите. Другата отиде зад бара. Барманът остави вестника и започна да проверява бутилките по рафтовете. Явно втората жена работеше в заведението. Стана пет и двацет. Вратата се отвори, Йесперсен пристъпи вътре. Носеше дънково яке и шапка с козирка. Отиде направо до бара и поздрави бармана. Той постави чаша кафе пред него и посочи към масата, на която седеше Валандер. Морякът взе кафето и се усмихна, като видя кой го чака.

— Каква изненада! — каза на развален шведски той. — Шведски полицай в Копенхаген!

— Не просто полицай. Криминален полицай.

— Не е ли едно и също?

Йесперсен се засмя и сложи четири бучки захар в кафето си.

— Както и да е, радвам се да те видя — заяви датчанинът. — Познавам всички, които идват тук. Знам какво пият и за какво говорят. Те разполагат със същата информация за мен. Понякога се чудя дали да не отида на друго място, но не мисля, че ще се осмеля.

— Защо?

— Някой би могъл да каже нещо, което не искам да чуя.

Валандер не беше напълно сигурен дали разбира думите на другия мъж правилно. Отчасти защото имаше силен датско-шведски акцент, отчасти защото се изразяваше по малко нестандартен начин.

— Дойдох тук, за да се видя с теб — сподели той. — Искам да те помоля за помощ.

— Бих пратил всеки друг полицай по дяволите, но за теб ще направя изключение. От какво се нуждаеш?

Валандер му разказа за смъртта на съседа си.

— Моряк с две имена — Андерс Хансон и Артур Холен — приключи той. — Работил е както като машинист, така и като матрос.

— За кое параходно дружество?

— „Сален“.

Йесперсен поклати глава.

— Щях да чуя, ако някой си е сменил името. Не се случва често.

Полицаят се опита да опише съседа си. Сети се за снимките, които бе видял в моряшките паспорти. Хората се променяха. Възможно е Холен съзнателно да бе променил външния си вид, след като бе сменил името си.

— Можеш ли да ми дадеш още информация за него? — помоли морякът. — Бил е матрос и машинист. Това само по себе си е необичайно. До кои пристанища е плавал? С какви съдове?

— Мисля, че често е бил в Бразилия — неуверено промълви младият мъж. — В Рио де Жанейро, разбира се, но и на място на име Сао Луис.

— Град в Северна Бразилия. Бях там веднъж. Имах свободно време и отседнах в елегантен хотел на име „Каса Гранде“.

— Не знам нищо повече.

Йесперсен го гледаше съсредоточено, пъкна бучка захар в устата си.

— Дали някой го е познавал. Това ли искаш да знаеш? Търсиш човек, който е познавал Андерс Хансон или Артур Холен?

Валандер кимна.

— В момента не мога да ти дам никаква информация. Ще проверя. И тук, и в Малмьо. Сега предлагам да идем някъде и да хапнем заедно.

Полицаят погледна часовника си. Беше пет и половина. Нямаше нужда да бърза. Ако хванеше ферибота за Малмьо в девет часа, щеше да се прибере навреме, за да се обади на Мона. А и беше гладен. Наденичките не го бяха заситили.

— Миди — заяви категорично Йесперсен и се изправи. — Отиваме да ядем в „Кръчмата на Ане-Бирте“.

Валандер плати сметката си. Датчанинът вече бе излязъл на улицата, така че се наложи да плати и неговото кафе.

„Кръчмата на Ане-Бирте“ също се намираше в „Нюхавен“. Тъй като още беше рано, лесно си намериха маса. На младия човек не му се

ядяха особено миди, но другият мъж настоя. Полицаят си поръча бира, а Йесперсен — яркожълта лимонада.

— В момента не пия — обясни му той. — Ще започна след няколко седмици.

Докато хапваха, датчанинът му разправяше увлекателни истории от годините, прекарани в открито море. Станаха малко преди осем и половина.

Валандер малко се притесни, че няма да може да плати сметката, тъй като Йесперсен явно очакваше да го почерпи, но, за щастие, парите му стигнаха.

Разделиха се пред кръчмата.

— Ще проуча въпроса и ще ти се обадя — обеща датският моряк.

Валандер отиде до пристана на фериботите и се нареди на опашката. Вдигнаха котва точно в девет. Той затвори очи и заспа почти веднага.

Събуди се, защото около него бе станало изключително тихо. Тътенът от двигателя на кораба бе спрял. Изненадано се огледа. Намираха се горе-долу по средата на пътя между Дания и Швеция. Капитанът съобщи по високоговорителя, че е възникнала някаква повреда и се налага да изчакат да дойде друг кораб, който да ги довлече обратно до Копенхаген. Валандер скочи от мястото си и попита една от стюардесите дали случайно нямат телефон на борда. Получи отрицателен отговор.

— Кога ще пристигнем в Копенхаген? — поинтересува се той.

— За съжаление, вероятно ще ни отнеме няколко часа. Междувременно се почерпете с безплатни сандвичи и напитка по ваш избор.

— Не искам сандвич! Искам телефон!

Никой не можеше да му помогне. Обърна се към един кормчия, но той отсече, че в аварийни ситуации радиоапаратите не се използват за лични разговори.

Полицаят се върна на мястото си.

„Мона няма да повярва, че не съм й се обадил, защото е станала авария — отчая се той. — Ще се ядоса и ще скъса с мен.“

Върнаха се в Копенхаген около полунощ. Тогава той вече се бе отказал от идеята да се обади на приятелката си. Пристигнаха в

Малмьо в два и половина през нощта. Веднага щом Валандер слезе от кораба, започна да вали като из ведро. Младият човек нямаше достатъчно пари за такси, затова се наложи да се прибере пеша. Едва пристъпил прага, се почувства ужасно зле. Повърна, а после вдигна и температура.

„Мидите — предположи той. — Не ми казвайте, че съм получил хранително отравяне и наистина имам проблеми със стомаха.“

Прекара остатъка от нощта в непрекъснато бродене от леглото до тоалетната. Сети се, че всъщност така и не се беше обадил в работата да съобщи, че е оздравял. Все още беше в болнични. На зазоряване най-накрая успя да поспи за няколко часа, но около девет отново се наложи да изтича до тоалетната. Покрай повръщането и разстройството дори и не му хрумваше да се обади на Мона. В най-добрия случай тя щеше да разбере, че нещо се е случило, че той се е разболял. Ала телефонът мълчеше. Никой не му се обади през целия ден.

Късно вечерта започна да се чувства малко по-добре, но беше толкова изтощен, че успя да си приготви единствено чаша чай. Преди да заспи отново, се зачуди как ли се чувства Йесперсен. Надяваше се и той да е също толкова зле. Нали заради него ядоха миди.

На следващата сутрин се опита да изяде едно сварено яйце, но в крайна сметка всичко пак свърши с тичане до тоалетната. Прекара остатъка от деня в леглото, стомахът му малко по малко започна да се успокоява.

В пет часа телефонът иззвъня. Обаждаше се Хемберг.

— Търсих те — каза той.

— Болен съм — обясни Валандер.

— Стомашна инфекция?

— По-скоро миди.

— Нима съществуват разумни хора, които ядат миди?

— За съжаление, аз се излъгах да хапна онзи ден и сега си патя от това.

Хемберг смени темата.

— Обаждам ти се, за да ти съобщя, че Йорне е готов. Сбъркахме. Холен се е самоубил, преди Александра Батиста да бъде удушена. Трябва да подходим към разследването по нов начин. Убиецът на жената все още не ни е известен.

— Може би е съвпадение.

— Че Батиста е умряла, а Холен се е застрелял със скъпоценни камъни в стомаха? Не на мене тия! Липсва ни брънка от веригата. За наше улеснение нека кажем, че драмата между двама души се е превърнала в триъгълник.

Младият човек искаше да разкаже на по-възрастния мъж за смяната на името на съседа си, но отново му призля.

— Ако утре се чувстваш по-добре, ела при мен — заръча Хемберг. — Не забравяй да пиеш много течности. Само това помага.

След като приключи разговора по спешност и посети тоалетната за пореден път, Валандер се върна в леглото. Прекара вечерта и нощта на границата между сън, будно състояние и полусън. Стомахът му се беше успокоил, но все още се чувстваше много изморен. Сънува Мона, мислеше за казаното от Хемберг, но нямаше сили да се ангажира нито с едното, нито с другото.

На сутринта се почувства по-добре. Препече си хляб и изпи чаша слабо кафе. Стомахът му не реагира. Проветри апартамента, за да прогони лошата миризма. Дъждовните облаци се бяха разсеяли, навън беше топло. Към обяд се обади във фризьорския салон. Отново вдигна Карин.

— Ще предадеш ли на Мона, че ще ѝ се обадя довечера? — попита я той. — Бях болен.

— Ще ѝ предам.

Не успя да прецени дали жената е саркастична, или не. Съмняваше се, че неговата приятелка обсъжда личния си живот с другите, или поне се надяваше да не е така.

Към един часа се приготви да отиде в участъка, но за всеки случай първо се обади, за да провери дали Хемберг е там. Отказа се след няколко неуспешни опита да го открие или да разбере къде се намира. Реши да отиде да напазарува и да посвети останалата част от следобеда на подготовка за разговора с Мона. Той нямаше да е никак лесен.

За обяд си приготви супа, след това легна на дивана да погледа телевизия. Малко преди седем на вратата се позвъни. „Мона — помисли той. — Разбрала е, че нещо не е наред, и е дошла да ме види.“

Ала на прага го чакаше Йесперсен.

— Проклетите ти миди! — ядоса се Валандер. — Бях болен два дни!

Датчанинът се озадачи.

— Нищо не забелязах — отвърна той. — Не вярвам да са били развалени.

Полицаят реши, че ще бъде безполезно да продължи да говори за това, и пусна госта да влезе. Седнаха в кухнята.

— Тук мирише странно.

— Така е, когато този, който живее в апартамента, е прекарал почти 40 часа в тоалетната.

Йесперсен поклати глава и настоя:

— Било е нещо друго. Не е от мидите на Ане-Бирте.

— Ти си тук — прекъсна го Валандер. — Значи, имаш нещо да ми кажеш.

— Малко кафе би ми се отразило добре — намекна морякът.

— Съврши. Съжалявам, не знаех, че ще идваш.

Йесперсен кимна. Не се засегна.

— Мидите причиняват болка в гърдите — отбеляза той. — Ала ако не греша, в момента те измъчва нещо друго.

Полицаят се смая. По някакъв начин другият мъж беше усетил притеснението, свързано с Мона.

— Може би си прав — призна той. — Но не искам да говоря за това.

Датчанинът разпери помирително ръце.

— Ти си тук. Значи, имаш нещо да ми кажеш — повтори младият мъж.

— Казвал ли съм ти някога колко много уважавам вашия президент господин Палме^[4]?

— Той не е президент, дори не е министър-председател. Не вярвам да си дошъл да ми съобщиш това.

— Все пак се налагаше да го споделя. Ала ти си прав, дойдох тук по други причини. Когато човек живее в Копенхаген, отива в Малмьо само ако има работа там. Знаеш какво имам предвид.

Валандер кимна нетърпеливо. Понякога Йесперсен беше излишно многословен. Ала когато разказваше историите си за живота в открито море, беше истински майстор.

— Поговорих с някои приятели в Копенхаген — продължи морякът. — Не научих нищо. После заминах за Малмьо и нещата най-после потръгнаха. Приказвах с един стар електротехник, плавал по световните морета в продължение на хиляда години. Казва се Юнгстрьом. В момента живее в старчески дом. Забравих името на институцията. Едва се държи на крака, но паметта му е съвсем наред.

— Какво научи от него?

— Нищо, но той ми предложи да поговоря с един човек във „Фрихамнен“^[5]. Щом го попитах за Хансон и Холен, той отвърна, че „напоследък тези двамата са станали много популярни“.

— Какво имаше предвид?

— Как мислиш? Полицай си, би трябвало да разбираш това, което обикновените хора не могат.

— Какво каза той?

— Че „напоследък тези двамата са станали много популярни“.

— Значи, някой друг е питал за тях или по-точно за него.

— Yes.

— Кой?

— Не знаеше името му. Бил е мъж, който изглеждал объркан. Как го казват на шведски? Небръснат, лошо облечен и пиан.

— Кога се е случило това?

— Преди месец.

„Приблизително по същото време Холен инсталира допълнителната ключалка“, сети се Валандер.

— Ще ме свържеш ли с моряка от „Фрихамнен“? Той си има име, нали?

— Отказва да говори с полицаи.

— Защо?

Йесперсен вдигна рамене.

— Знаеш какво се случва по пристанищата. Чупят се кашони с алкохол, изчезва по някой и друг чувал с кафе.

Младият мъж бе чувал подобни истории.

— Продължих да събирам информация — добави датчанинът. — Ако не греша, доста бездомници и пияници се срещат и споделят по някоя бутилка в парка в центъра на Малмьо. Не помня името му. Започва с П.

— Пилдамспаркен?

— Точно така. Освен това едното око на мъжа, който питал за Холен, не се отваря напълно.

— Кое?

— Няма да ти е особено трудно да разбереш, щом го откриеш.

— Значи, този човек е търсил Холен или Хансон преди месец? И обикновено е в Пилдамспаркен?

— Бихме могли да го потърсим заедно, преди да си замина — отвърна Йесперсен. — И да се отбием в някое кафене на път за парка.

Валандер погледна часовника. Седем и половина.

— Няма да е тази вечер. Зает съм.

— Тогава ще се връщам в Копенхаген. Ще поговоря с Ане-Бирте за мидите й.

— Възможно е да е било нещо друго.

— Точно това ще й кажа.

Стигнаха до коридора.

— Благодаря ти, че дойде. Благодаря за помощта — каза полицаят.

— Благодаря и на теб. Ако не беше ти, щяха да ме глобят и да ми се струпат купчина неприятности на главата.

— До скоро виждане. Но никакви миди следващия път!

— Никакви миди повече — обеща Йесперсен и си тръгна.

Валандер се върна в кухнята и си записа наученото. Някой бе питал за Холен или Хансон преди месец. По същото време съседът му беше инсталирал допълнителна ключалка.

Едното око на мъжа, който бе питал за съседа му, не се отваряше напълно. Приличал на пияница и вероятно посещавал Пилдамспаркен.

Пусна химикалката. „Трябва да поговоря с Хемберг за това — помисли си. — Попаднах на истинска следа.“

Сети се, че забрави да помоли Йесперсен да попита познатите си дали са чували за жена на име Александра Батиста.

Изнерви се от невнимателността си. „Не мисля правилно — укори се той. — Допускам излишни грешки.“

Беше станало осем без петнайсет. Младият човек започна да обикаля напред-назад из апартамента си. Чувстваше се неспокоен, въпреки че стомахът му се беше оправил. Нямаше да е лошо да се обади на баща си в Льодеруп, но съществуваше риск да се скарат. Стигнаше му Мона. Разходи се из квартала, за да накара времето да

минава по-бързо. Лятото най-после беше дошло. Вечерта беше топла. Зачуди се какво ли ще се случи с планираната почивка в Скаген.

В осем и половина се прибра у дома. Седна на кухненската маса и постави ръчния часовник пред себе си. „Държа се като дете — осъзна той. — Но не знам какво трябва да направя, за да променя това.“

В девет часа се обади на Мона. Тя вдигна веднага.

— Преди да затвориш, бих искал да се опитам да ти обясня — подхвана Валандер.

— Кой казва, че ще затворя?

Младият мъж се обърка. Беше се подготвил внимателно, знаеше какво иска да каже. Вместо това тя започна да говори:

— Вярвам, че имаш обяснение, но в момента то не ме интересува. Според мен трябва да се срещнем и да поговорим.

— Сега?

— Не тази вечер. Утре. Удобно ли ти е?

— Да.

— Тогава ще дойда у вас след девет. Майка ми има рожден ден. Обещах ѝ да се видим.

— Бих могъл да приготвя вечеря.

— Няма нужда.

Валандер започна отначало с подготвените си реплики, но тя го прекъсна.

— Ще обсъдим всичко утре. Не сега, не по телефона.

Говориха по-малко от минута. Нищо не се беше случило така, както си представяше той. Разговорът надхвърли и най-смелите му мечти, макар в него да имаше и обезпокоителна нотка.

Мисълта да прекара остатъка от вечерта вкъщи го накара да се почувства неспокоен. Часът беше едва девет и петнайсет. „Нищо не ми пречи да се поразходя в Пилдамспаркен — реши той. — С малко повече късмет може да попадна на мъж, чието око не се отваря напълно.“

Държеше сто крони на дребни банкноти в една от книгите в библиотеката. Пъхна ги в джоба си, взе си якето и излезе от апартамента. Навън нямаше вятър, все още беше топло. На път към спирката за автобуса полицаят започна да си тананика мелодия от операта „Риголето“. Забеляза, че автобусът идва, и се затича.

След като пристигна в Пилдамспаркен, се запита дали това е било добра идея. Паркът беше голям, а той търсеше човек, заподозрян в убийство. Абсолютната забрана срещу това полицаите да действат сами прокълтя в ушите му. „Все пак бих могъл да се поразходя — помисли той. — Не нося униформа, никой не знае какво работя. Аз съм просто сам мъж, който си почива след работа заедно с невидимото си куче.“

Тръгна по една пътека. Под голямо дърво се бяха събрали младежи. Един от тях свиреше на китара. Валандер забеляза няколко бутилки вино. Колко ли закононарушения извършваха тези момчета и момичета? Лохман би организиран акция срещу тях. Младият човек просто ги подмина. Преди няколко години самият той би могъл да е един от тях.

Сега беше редови полицаи и от него се очакваше да арестува всички, които пият алкохол на публично място. Поклати глава. Не издържаше, нямаше търпение да започне работа в отдел „Тежки престъпления“. Не стана полицаи, за да арестува хората, които свирят на китара и пият вино в една от първите топли летни вечери, а за да залавя големите престъпници. Тези, които извършваха убийства, обири или внасяха контрабандно наркотици.

Продължи към вътрешността на парка. В далечината се чуваше шумът от движението по улиците. Подминаха го прегърнати младеж и девойка. Сети се за Мона. Вероятно всичко щеше да се нареди. Скоро щяха да заминат за Скаген, а той никога повече нямаше да закъснява за уговорена среща.

Спря. На една пейка недалеч от него седяха няколко мъже, които пиеха алкохол. Един от тях дърпаше каишката на немска овчарка, която отказваше да застане мирно. Бавно се приближи към тях. Те не му обърнаха внимание. Сред тях нямаше никой, чието око не се отваряше напълно, ала внезапно един от тях се изправи и олюлявайки се, застана пред него. Изглеждаше много силен. Мускулите му се издуваха под ризата, разкопчана на корема.

— Трябва ми десетачка — заяви той.

Отначало Валандер мислеше да откаже. Десет крони бяха много пари. После размисли.

— Търся един приятел — каза той. — Момче, чието око не се отваря напълно.

Не очакваше това да даде някакъв резултат, но за свое най-голямо учудване, получи отговор.

— Руне не е тук. Бог знае къде е.

— Точно така. Руне.

— Кой си ти, по дяволите? — попита олюляващият се.

— Името ми е Курт. Аз съм негов стар приятел.

— Никога не съм те виждал преди.

Валандер му даде една десетачка и помоли:

— Предай му, като го видиш. Кажу ми, че Курт е бил тук. Между другото, знаеш ли фамилията на Руне?

— Дори не знам дали има такава. Руне си е Руне.

— Къде живее?

За момент мъжът застана напълно неподвижно.

— Мислех, че сте приятели. Значи, трябва да знаеш адреса му.

— Доста често се мести.

Пияният се обърна към останалите на пейката.

— Някой от вас знае ли къде живее Руне?

Последва извънредно объркващ разговор. Мина известно време, докато стане ясно точно за кой Руне става дума. След това постъпиха много предложения за адреса му. Някои се съмняваха, че изобщо има собствен дом. Полицията чакаше. Немската овчарка се скъсваше да лае.

Мъжът с мускулите се върна.

— Нямаме представа какъв е адресът на Руне, но ще му предадем, че си бил тук.

Младият човек кимна и бързо си тръгна. Разбира се, възможно бе да греши. На света имаше много хора с очи, които не се отварят напълно. И все пак беше убеден, че е на прав път. Нямаше да е лошо веднага да се свърже с Хемберг и да предложи да сложат парка под наблюдение. Може би в регистрите на полицията имаше информация за мъж, чието око не се отваря напълно?

Разколеба се. Отново избързваше. Трябваше първо да поговори с по-възрастния мъж, да му обясни за промяната в името на съседа му и за наученото от Йесперсен. Той щеше да му каже дали е попаднал на истинска следа, или не.

Налагаше се разговорът с Хемберг да почака до утре.

Валандер излезе от парка и взе автобуса до вкъщи.

Все още беше уморен след хранителното отравяне, заспа преди полунощ.

* * *

На следващия ден младият полицаи се събуди отпочинал още в седем часа. Констатира, че стомахът му е напълно възстановен, изпи чаша кафе и набра телефона, който бе получил от момичето в участъка.

След много сигнали „свободно“ баща му най-после отговори:

— Ти ли си? Не намерих телефона сред цялата бъркотия.

— Защо се обаждаш в участъка и се представяш за далечен роднина? Нима се срамуваш да кажеш истината?

— Не желая да имам нищо общо с полицията. Искаш ли да ми дойдеш на гости?

— Та аз дори не знам къде живееш! Кристина ми обясни само отгоре-отгоре.

— Прекалено си мързелив да провериш сам. Ето какво не е наред с теб.

Валандер осъзна, че разговорът вече е излязъл от релси. Най-добре беше да затвори колкото се може по-скоро.

— Ще дойда след няколко дни — обеща той. — Ще ти се обадя преди това, за да ми обясниш как да стигна дотам. Как си?

— Добре.

— Това ли е всичко? „Добре“?

— Тук е малко разхвърляно, но ще стане чудесно, като подреда. Направих си хубаво ателие в един стар обор.

— Ще дойда.

— Няма да ти повярвам, докато не застанеш пред мен. На полицаите не може да се разчита.

Младият човек затвори. „Може би ще живее още двайсет години — помисли уморено той. — И през цялото време ще ми виси на главата. Никога няма да се отърва от него. Най-добре веднъж завинаги да се примиря с това. Отсега е опак, нещата само ще се влошат, като остарее.“

Валандер изяде няколко сандвича с голям апетит и хвана автобуса до участъка. Малко след осем почука на полуотворената врата на Хемберг. Чу мърморене в отговор и влезе. По изключение краката на другия мъж не се намираха върху бюрото. Той стоеше до прозореца и прелистваше сутрешен вестник, развеселено погледна своя колега и подметна:

— Миди. Човек трябва да се пази от тях. Попиват всички мръсотии във водата.

— Възможно е да е било нещо друго.

Хемберг остави вестника настрана и седна.

— Трябва да говоря с теб — подхвана младият полицай. — Ще са ми необходими повече от пет минути.

Хемберг кимна към стола.

Валандер му разказа за откритието си — Холен бе сменил името си преди няколко години. Хемберг веднага наостри уши. Младият човек спомена и разговора си с Йесперсен, посещението на моряка миналата вечер и разходката в Пилдамспаркен.

— Мъж на име Руне — приключи той. — Без фамилия, с око, което не се отваря напълно.

Хемберг мълчаливо обмисли казаното от него и накрая заяви:

— Не съществува човек без фамилия. И надали има много хора, чиито очи не се отварят напълно, в град като Малмьо. — След това сбърчи чело: — Веднъж вече ти казах да не действаш сам. Трябваше да се свържеш с мен или с някой друг още вчера вечерта. Щяхме да заловим мъжете, които си срещнал в парка. След внимателни разпити и леко изтрезняване хората обикновено си спомнят какво ли не. Записа ли си името на човека, с когото говори?

— Не му казах, че съм полицай. Представих се като приятел на Руне.

Хемберг поклати глава и промърмори:

— Не бива да правиш така. Ние действаме открито, освен ако няма основателни причини за противното.

— Той ми поиска пари — оправда се Валандер. — Иначе щях просто да го подмина.

Хемберг го погледна изпитателно и попита:

— Какво правеше в Пилдамспаркен?

— Разхождах се.

— Не си провеждал никакъв вид разследване?

— Имах нужда да се раздвижи след хранителното отравяне.

По лицето на колегата му се изписа силно съмнение.

— С други думи, съвсем случайно си се спрял точно на този парк?

Валандер не отговори. Хемберг се изправи и промълви:

— Ще помоля няколко момчета да се заемат с издирването на този Руне. В момента се налага да действаме на широк фронт. Бях решил, че Холен е убил Батиста. И аз греша понякога. Налага се да забравим за предишните си теории и да започнем отначало.

Излезе от кабинета на Хемберг и отиде на долния етаж. Надяваше се да не попадне на Лохман, но в момента, в който си помисли това, неговият началник излезе от една зала за срещи с чаша кафе в ръка, все едно го бе дебнал през цялото време.

— Тъкмо започнах да се чудя — каза Лохман.

— Бях в болнични.

— Въпреки това са те виждали в участъка.

— Вече съм здрав. Имах хранително отравяне. Миди.

— Трябва да патрулираш. Говори с Хокансон.

Валандер отиде в стаята, в която редовите полицаи получаваха задачите си. Хокансон беше едър и дебел, непрекъснато се потеше. Седеше на една маса и прелистваше някакво списание. Вдигна поглед, когато младият човек влезе в стаята.

— Центърът на града — изрецитира той. — Двамата с Витберг тръгват в девет часа. Приключват в три.

Валандер кимна и отиде в съблекалнята. Извади униформата от шкафчето си и се преоблече. Витберг влезе малко след като стана готов. Той беше на 30 години и не спираше да говори за мечтата си някой ден да кара състезателна кола.

В девет и петнайсет излязоха от участъка.

— Когато е топло, всичко е по-спокойно — отбеляза другият мъж. — Рядко е необходимо да се намесваме, може би денят ще е спокоен.

* * *

Денят наистина се оказа спокоен. Валандер окачи униформата в шкафчето си към три часа. Наложил се да спрат един велосипедист, който караше от грешната страна на улицата, но не срещнаха други затруднения.

В четири часа младият полицаи вече си беше вкъщи. Напазарува на връщане от автобусната спирка. Възможно бе Мона да промени решението си или да се окаже гладна.

Взе си душ и се преоблече преди четири и половина. Все още оставаха над четири часа до идването на приятелката му. „Нищо не ми пречи да направя още една разходка в Пилдамспаркен — реши той. — Особено заедно с невидимото си куче.“

Поколеба се. Хемберг му беше дал изрична заповед.

Въпреки това излезе. В пет и половина вървеше по същата пътека като предната вечер. Младежите, които бяха свирили на китара и пили вино, ги нямаше. Пейката, на която бяха седели пияните мъже, също беше празна. Младият човек реши да остане в парка още петнайсет минути и после да се насочи обратно вкъщи. Слезе от един хълм, спря за малко и се загледа в патиците, плуващи в голямото изкуствено езеро. Отнякъде се носеше птича песен. Миризмата на дърветата беше силна, както обикновено, преди да настъпи лятото. Подмина го възрастна двойка, обсъждаща нечия „горка сестра“. Не стана ясно за чия сестра става въпрос и защо я съжаляват.

Валандер тъкмо се канеше да се върне по същия път, по който бе дошъл, когато забеляза няколко души, седнали на земята под сянката на едно дърво. Не можеше да прецени дали са пияни, или не. Един от тях се изправи и олюлявайки се, се отдалечи. Приятелят му спеше. Брадичката му почиваше върху гърдите. Полицаят се приближи, но не го разпозна от предната вечер. Мъжът беше лошо облечен, до краката му лежеше празна бутилка от водка.

Валандер клекна, искаше да разгледа лицето му по-отблизо. Чу стъпки по чакълена аля зад себе си. Обърна се и видя две момичета. Едното от тях му се струваше някак познато.

— Един от проклетите полицаи — процеди то. — Удари ме по време на демонстрацията.

Чак тогава се сети коя е тя. Тази, която му се развика в кафенето миналата седмица.

Изправи се. По лицето на другото момиче разбра, че зад гърба му се случва нещо. Веднага се завъртя. Облегнатият на дървото мъж не спеше. Беше се изправил, държеше нож в ръка.

Всичко се случи много бързо. Валандер помнеше единствено, че момичетата изкрещяха и избягаха. Той вдигна ръце в опит да се защити, но се оказа прекалено късно. Не успя да парира удара. Ножът го прободеше в гърдите. Заобиколи го топла тъмнина.

Изгуби съзнание още преди да падне на покритата с чакъл алея.

После го заобиколи гъста мъгла или може би спокойно и тихо бяло море.

Валандер прекара четири дни в безсъзнание. Направиха му две сложни операции. Ножът беше минал много близо до сърцето му. Но той оцеля и бавно излезе от мъглата. Когато на петия ден най-после отвори очи, нямаше представа какво се е случило и къде се намира.

До леглото му го чакаше познато лице.

Лице, което означаваше всичко за него. Лицето на Мона.

Тя се усмихваше.

[1] Град в Южна Швеция. — Б.пр. ↑

[2] Парк в Малмьо. — Б.пр. ↑

[3] Квартал в Копенхаген. — Б.пр. ↑

[4] Улоф Палме (1927–1986) — изтъкнат шведски политик. — Б.пр. ↑

[5] Квартал в Малмьо. — Б.пр. ↑

ЕПИЛОГ

В началото на септември лекарят съобщи на Валандер, че може да се върне на работа след седмица. Той веднага се обади на Хемберг. Още същия ден по-възрастният мъж го посети в апартамента му. Срещнаха се на стълбищната площадка. Младият човек тъкмо бе излязъл да изхвърли боклука.

— Тук започна всичко — заяви Хемберг и кимна към вратата на Холен.

— Там така и не се нанесе никой — отвърна Валандер. — Мебелите си стоят. Не направиха ремонт след пожара. Всеки път, когато излизам или се прибирам, ми се струва, че мирише на дим.

Седнаха да изпият по едно кафе в кухнята на младия полицаи. Септемврийският ден беше необичайно хладен. По-възрастният мъж носеше дебел пуловер под палтото си.

— Есента дойде рано тази година — отбеляза той.

— Вчера бях на гости на баща си — подхвърли Валандер. — Той се премести в Льодеруп. В равнината е красиво.

— Трудно ми е да си представя, че някой ще се засели доброволно в тази кал. А през зимата снегът ги затрупва и не могат да излязат от вкъщи.

— На него, изглежда, му харесва там. Не мисля, че го е грижа за времето. Рисува картини от зори до мрак.

— Не знаех, че баща ти е човек на изкуството.

— Винаги рисува едно и също — пейзаж, със или без глухар.

Изправи се и заведе Хемберг в спалнята, където бе окачил една от картините на баща си.

— Един съсед има такава — сподели по-възрастният полицаи. — Явно са популярни.

Върнаха се в кухнята.

— Ти допусна всички възможни грешки — отбеляза Хемберг. — Вече ти го казах веднъж — не бива да разузнаваш сам или да се опитваш да заловиш престъпник без подкрепление. Едва не умря.

Надявам се, че си си взел урок. Поне относно това как да не постъпваш.

Валандер не отговори. Другият мъж, естествено, имаше право.

— Ала ти си упорит — добави Хемберг. — Откри, че Холен е сменил името си. Ние също рано или късно щяхме да научим това. Щяхме да намерим и Руне Блум. Все пак несъмнено мислиш правилно и логично.

— Обадох се, защото съм любопитен — призна Валандер. — Още не знам много неща.

По-възрастният полицаи му разказа какво се беше случило, докато той лежеше в болницата.

— Руне Блум направи самопризнания. Открихме доказателства, че е убил Александра Батиста. Всичко е започнало през 1954 година. Той беше много подробен. Двамата с Холен или Хансон, както се е наричал тогава, работили заедно на кораб, който плавал до Бразилия. Попаднали на скъпоценните камъни в Сао Луис. Твърди, че са ги купили за нищожна сума от пиян бразилец, който не осъзнавал истинската им стойност. Вероятно и те самите не са я подозирали. Навярно никога няма да разберем дали са ги откраднали, или действително са платили за тях. Решили да си поделят спечеленото, но Блум попаднал в бразилски затвор заради убийство. Холен се възползвал от това, тъй като той съхранявал диамантите. Сменил името си, след няколко години се пенсионира и се скрил тук, в Малмьо. Срещнал Батиста.

Разчитал, че ортакът му ще прекара остатък от живота си в затвора, но го пуснали по-рано и той започнал да търси съседа ти. Холен разбрал, че Блум е стигнал до Малмьо. Уплашил се, инсталирал допълнителна ключалка, но продължил да се среща с Батиста. Блум го държал под наблюдение. Твърди, че съседът ти се е самоубил в същия ден, в който открил къде живее. Явно това било достатъчно, за да го уплаши толкова много, че да сложи край на живота си. Тази подробност ме изненадва. Защо не е дал скъпоценните камъни на Блум? Защо ги е глътнал и се е застрелял? Какъв смисъл има да си толкова алчен, че да предпочиташ да умреш пред това да се разделиш с диамантите си?

Хемберг отпи от кафето и замислено се загледа навън през прозореца. Валеше дъжд.

— Знаеш останалото. Блум не открил скъпоценните камъни. Предположил, че са у Батиста. Представил се за приятел на Холен и тя го пустила да влезе, без да заподозре нищо. Убил я. Има склонност към насилие. И преди я е проявявал. Става жесток, когато се напие. В досието му има много присъди за нанасяне на тежка телесна повреда. Не бива да забравяме и убийството в Бразилия. Този път пострадала Батиста.

— Защо си е направил труда да се върне и да подпали апартамента? Не е ли било рисковано?

— Обясни, че побеснял, задето не открил диамантите. Вярвам му. Той е неприятен човек. Възможно е също да го е било страх, че някой от документите в апартамента съдържа името му. Не успял да провери, преди да го изненадаш. Определено е поел риск. Можело е да го хванат.

Валандер кимна. Най-после целият случай му се изясни.

— В крайна сметка всичко се свежда до грозно убийство и алчен старец, който се е самоубил — заключи по-възрастният мъж. — Като станеш криминален полицай, често ще си свидетел на подобни случаи. Никога не протичат по един и същ начин, но мотивите са горе-долу еднакви.

— За това исках да попитам — отвърна младият човек. — Разбирам, че съм допуснал много грешки.

— Не се притеснявай за това — успокои го Хемберг. — Започваш при нас от първи октомври.

Валандер не повярва на ушите си. Вътрешно ликуваше, но не го показва, а само кимна.

Другият мъж постоя още малко и после се изгуби в дъжда с колата си. Младият полицай постоя на прозореца, загледан в отдалечаващия се автомобил. Разсеяно докосна белега на гърдите си.

Спомни си нещо, което беше прочел някъде. Не помнеше къде и по какъв повод.

„Има време за всичко. Време да живееш и време да умреш.“

Реши никога да не забравя това.

„Има време за всичко. Време да живееш и време да умреш.“

Отсега нататък тези думи щяха да се превърнат в личното му кредо.

Дъждът барабанеше по прозореца.

Мона пристигна в осем часа.

Дълго говориха за следващото лято, когато най-после щяха да заминат на почивка в Скаген.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.